

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2019

Aneta Nekovaříková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Problematika kyberšikany na 2. stupni základních škol

Diplomová práce

Autor: Aneta Nekovaříková
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy (2. stupeň)
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – český jazyk a literatura
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – etická výchova
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Bc. Jitka Kaplanová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Aneta Nekovaříková

Studium: P14P0931

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk, Učitelství pro 2. stupeň základních škol - etická výchova

Název diplomové práce: **Problematika kyberšikany na 2. stupni ZŠ**

Název diplomové práce AJ: Issues of Cyber-bullying in secondary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku kyberšikany na základních školách. Teoretická část vymezuje a klasifikuje agresory, oběti, typy kyberšikany, její příčiny i prevenci. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda - formou dotazníku, který byl rozdán na 2. stupni základních škol v 6. a 9. třídách.

KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 255 s. ISBN 80-7178- 513-X.
BURDOVÁ, Eva a Jan TRAXLER. Bezpečně na internetu. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014, 43 s. ISBN 978-80-904864-9-2. ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013, 150 s. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7. ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 232 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4227-3 KOPECKÝ, Kamil. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 169 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Bc. Jitka Kaplanová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce doc. PhDr. Pavla Vacka, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 14. 6. 2019

Anotace

NEKOVAŘÍKOVÁ, Aneta. *Problematika kyberšikany na 2. stupni ZŠ*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 60 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku kyberšikany na základních školách. Teoretická část vymezuje a klasifikuje agresory, oběti, typy kyberšikany, její příčiny i prevenci. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda – formou dotazníku, který byl rozdán na 2. stupni základních škol v 6. a 9. třídách.

Klíčová slova: šikana, kyberšikana, nekázeň, sociální sítě, agresor, oběť

Annotation

NEKOVARIKOVA, ANETA. *Issues of Cyber-bullying in secondary schools*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 60 pp. Diploma Thesis.

The thesis focuses on the issue of cyberbullying at lower-secondary schools. The theoretical part defines and classifies aggressors, victims, types of cyberbullying, its causes and prevention. The quantitative method in the form of a questionnaire was chosen for the research, which was distributed in the 6th and 9th grades of lower-secondary schools.

Key words: bullying, cyberbullying, indiscipline, social media, aggressor, victim,

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Pavlu Vackovi, Ph.D., za odborné vedení práce a cenné připomínky.

Obsah

Úvod.....	10
1 Šikana.....	12
1.1 Definice šikany	13
1.2 Stádia šikany	14
1.3 Projevy šikany.....	16
1.4 Škádlení.....	18
2 Kyberšikana	20
2.1 Definice kyberšikany	20
2.2 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou	21
2.3 Prostředky kyberšikany.....	22
2.4 Aktéři kyberšikany.....	23
2.4.1 Agresor.....	23
2.4.2 Oběť	25
2.4.3 Publikum	25
2.5 Formy kyberšikany.....	26
2.6 Způsoby kyberšikany	27
2.6.1 Kybergrooming	27
2.6.2 Kyberstalking	27
2.6.3 Happy Slapping.....	27
2.6.4 Sexting	28
2.6.5 Flaming	28
2.6.6 Vyloučení.....	28
2.7 Prevence.....	29
2.7.1 Prevence v rámci rodiny.....	29
2.7.2 Prevence v rámci školy	30
2.8 Právní rámec	32
3 Výzkumná část.....	34
3.1 Cíl výzkumu.....	34
3.2 Výzkumný soubor	34
3.3 Výzkumný nástroj.....	35
3.4 Rozbor a výsledky výzkumu.....	36
3.5 Porovnání výzkumů	45
Závěr	49

Seznam použité literatury.....	51
Elektronické zdroje	53
Seznam grafů.....	54
Seznam tabulek	54
Seznam příloh	54
Příloha č. 1.....	55

Úvod

„Do rodiny psychických šikan se narodilo nové dítě, které rychle roste a sílí – kyberšikana. Rádus zla, který páchá, stále narůstá.“ (Kolář, 2011, s. 83). Rozvoj internetu a komunikačních technologií dal vzniku mnoha virtuálním světům a hlavně virtuální komunikaci, ve které má své zárodky problematika zvaná kyberšikana. Podle dat Českého statistického úřadu v roce 2017 se připojení k internetu nacházelo celkem 95,9 % domácností s dětmi (ČSU, ©2018). Jelikož pomalu každé dítě je v dnešní době vlastníkem mobilního telefonu, který nosí stále u sebe, nemá již kyberšikana skoro žádné bariéry a dokáže být přítomna a napadnout kdykoliv a kdekoliv. Velkým problémem je také množství času, které dítě tráví v online světě, kde často nedodrhuje základní pravidla používání a vystavuje se tak riziku, které se pojí s používáním těchto technologií. Velké riziko s sebou nese například velmi aktuální téma a aplikace Tellonym.me, kde může kdokoliv dítěti klást otázky a odpovědi (často velmi osobní) jsou automaticky veřejné naprosto všem a může dojít k jejich zneužití. Téma kyberšikany je stále velmi aktuální a je důležité ho zdůrazňovat, jelikož nepřetržitě vznikají různé aplikace, programy nebo sociální sítě, které jsou velmi dobrým nástrojem pro vznik kyberšikany.

Téma „Problematika kyberšikany na 2. stupni základních škol“ jsem si vybrala z několika důvodů. Jedním z nich je neustálá aktuálnost tohoto tématu, také nové praktiky kyberagresorů a hlavně různých sociálních sítí, které nevědomky „vysávají“ z dítěte informace, které by třeba v reálné situaci nikdy nikomu cizímu nesdělilo. Dalším důvodem je, že jsem sama uživatelka sociálních sítí, vím, jak fungují, a proto bych chtěla pracovat s žáky tak, abych jim mohla předávat informace a varovala je před nástrahami tohoto fenoménu.

Diplomová práce je složena ze tří hlavních kapitol, které se podrobněji zabývají svými částmi. První kapitola se bude zabývat tradiční šikanou, ze které kyberšikana vychází. Zde budou představeny důležité body, jako je historie šikany, definice šikany, její stádia a projevy. Důležitým pojmem, který má velmi úzkou hranici s šikanou je škádlení, které

bude v první části také zmíněno a porovnáno, aby byl čtenář schopen tyto dva projevy od sebe rozeznat a správně tak zařadit chování dětí.

Druhá kapitola bude již orientována na hlavní téma diplomové práce, kterým bude samotná kyberšikana. Zde bude kyberšikana popsána a také porovnána s tradiční šikanou, také se zaměříme na komunikační technologie, díky jejich pomoci kyberšikana probíhá. Dále zde budou rozebráni aktéři a formy kyberšikany, které agresoři používají. Také bude zmíněna velmi důležitá část, kterou je prevence, jak v rámci rodiny, tak v rámci školy, která by neměla být opomenuta.

Třetí kapitola je již výzkumnou částí diplomové práce. Zde se seznámíme s cílem výzkumu, který se snaží zjistit, jaké zkušenosti s kyberšikanou a jaké povědomí o kyberšikaně mají žáci na druhém stupni základních škol se zaměřením na 6. a 9. třídy. Představíme si výzkumný soubor a výzkumný nástroj, se kterým se bude pracovat. Výzkum bude zaměřen kvantitativně, pomocí dotazníkového šetření. Důležitým bodem bude rozbor a výsledky výzkumu, a také porovnání mého výzkumu s některými výzkumy z předchozích let.

1 Šikana

Kyberšikana, která je hlavním tématem této práce, vychází z tradiční šikany. K šikaně ve společnosti docházelo už od pradávna. Nalezneme ji v jakýchkoli sociálních či věkových skupinách. V životě dítěte určitá šikana začíná a vzniká mezi sourozenci, dále může pokračovat ve školách, v práci, ve vztazích, na vojně, dokonce i v seniorských domovech. Páchat ji mohou skupiny ale i jednotlivci. Mnohokrát také zůstává neodhalená a může nést až smrtelné následky. Často i učitelé, kteří mají tušení, že se v jejich třídě děje něco špatného, situaci neřeší, jelikož to mohou vnímat jako vlastní zklamání a selhání ve své práci.

Šikana ve škole není novinkou. Vždy byly nějaké silnější děti, které ubližovaly mladším. „*Ve starých internátních školách britského impéria bývala šikana častá a tuhá. Mladší chlapci tam bývali podřízeni starším, museli jim posluhovat. (jako u nás na vojně bažanti mazákům) a bývali ponižováni, biti i jinak trýzněni. Vědecká diskuse o ní však započala až v roce 1969 ve Skandinávii, přestože psychologové jinak pilně zkoumali všechno možné, co se ve škole děje, už od začátku století.*“ (Říčan, 1995, s. 17). Klíčovou osobou, která se zajímala o problém šikany a inspirovala další vědce a odborníky, byl profesor Dan Olweus. „*Již v knize Aggression in the schools: Bullies and whipping boys z roku 1978 identifikoval odlišné skupiny se zaměřením na oběti a agresory.*“ (Monks a kol., 2009, in Šmahaj, 2014, s. 33). Důležité je také zmínit jméno českého psychiatra a psychoanalytika Petra Příhody. Jako první promluvil o tomto tabu tématu, které se dělo v socialistické armádě a zavedl tak pojem šikana, o kterém se do této doby nemluvalo.

1.1 Definice šikany

Slovo šikana pochází z francouzského slova *chicane*, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování. (Říčan, 1995, str. 25)

Podle metodického pokynu MŠMT (©2016) je šikana popisována jako „*agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.*“

Kolář nahlíží na šikanu trojrozměrným praktickým pohledem, kde vidí šikanování jako nemocné chování, jako závislost a jako poruchu vztahů ve skupině. Hlavní rysy šikany popisuje, tak že: „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá, zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.*“ (Kolář, 2001, s. 27). Mezi významné znaky šikanování řadí záměrnost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil a samoučelnost agrese.

Dobré je také zmínit definici Policie ČR (©2019), která se šikanou často pracuje a dochází s ní do styku. Popisuje šikanu v mnoha bodech, mezi které patří, že šikana je „*jákékoliv chování, jehož záměrem je opakovaně ubližovat, ohrožovat nebo zastrašovat jiného člověka, případně skupinu lidí a zahrnuje jak fyzický útok v podobě bití, poškozování věcí druhé osobě, tak i útok slovní v podobě vydírání, nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování,*“.

Stále do dnešní doby nenalezneme jednotnou definici šikany. Šikana je tedy rizikové chování se známkami agrese, které je záměrné, se snahou ublížit často fyzicky slabší či mladší oběti.

Na šikanu můžeme nahlížet také tedy jako na nemoc, konkrétněji na nemoc skupiny, jelikož šikana většinou neprobíhá bez přihlížejících, kterými bývají vrstevníci. Před dospělými (rodiče, učitelé, vychovatelé) bývá často dlouho skryta. Při odhalení může být těžké najít pravdivé informace, nenechat se svést agresorem, který si nakonec může hrát na oběť.

1.2 Stádia šikany

Šikanu doprovází stádia, která se v určitých skupinách mohou lišit, pomaleji se rozvíjet nebo nenastat vůbec. Vše záleží na situaci, aktérech nebo prostředí, ve kterém šikana vzniká. Například v nápravných zařízeních se stádia mohou vyvíjet velmi rychle a dostat se až do poslední části – k dokonalé šikaně. Zatímco v poměrně „zdravé“ skupině či třídě fáze šikany vytváří pomaleji nebo mohou úplně zaniknout. Rozvíjejí se různé vztahy ve skupině a vzniká určitá hierarchie. Kolář (2001) nám přináší pohled na postupných 5 stádií onemocnění skupiny.

První stadium: zrod ostrakismu.

V tomto stádiu si třída nalezne tzv. obětního beránka, outsidera. Vznikají různé pomluvy, posměšky, urážející poznámky. Dochází k postupnému vyčlenění z kolektivu. *Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře – je neoblíbený a není uznáván.* (Kolář, 2001, s. 36) Oběť to zatím nemusí považovat za šikanu, objevují se zde i znaky škádlení. Později se obětnímu beránku většinou zhorší známky, hůře se soustředí.

Druhé stadium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Zde již nastupuje fyzická agrese vůči oběti, jako je kopání, bití, agresí neujde ani majetek oběti. Často bývá využívána manipulace a strach. Oběť musí začínat poslouchat a konat to, co agresor řekne. Tento stupeň šikany může přerůst ve třetí stadium. Častá příčina bývá, jak uvádí Kolář (2001, s. 36): *„V náročných situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci instinktivně sloužit jako jeho ventil.“* Také se ve třídě může objevit několik agresivních jedinců, kteří již od začátku používají násilí. K šikanování nemusí docházet, pokud má třída silné dobré jádro, kdy se oběti zastanou.

Třetí stadium: klíčový moment – vytvoření jádra

Jádro se vytvoří poté, co není řešeno a léčeno druhé stadium šikany. V tomto stádiu se začnou agresori seskupovat a spolupracovat spolu. Martínek (2009, s. 121-122) píše o tom, že agresori *„začínají rovněž silně ovlivňovat celý kolektiv – buď budete na naší straně, nebo se také stanete obětí. Vzniká tzv. pyramida šikanování.“* Na vrcholu stojí agresori, kteří pod sebe nabírají další spolužáky a tak se většina pozornosti upíná na oběť, které se nikdo nezastane. Oběti většinou dodržují pravidla agresorů, nežalují a díky tomu zprostředkovávají rozvíjení šikany.

Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů

Jak již vypovídá název této fáze, většina zúčastněných přijímá normy a pravidla agresorů. Šikanující chování ovládne celou skupinu. Martínek (2009, s. 125) dokládá, že: „*Ve čtvrtém stádiu jsou agresori již plně závislí na šikanujícím chování, mají radost z toho, že se jejich oběť bojí, mnohdy ubližují pouze z nudy a pro své pobavení.*“ Oběť se začne smířovat s tímto jednáním a ztrácí jakoukoliv vůli proti tomu něco dělat.

Páté stádium: totalita neboli dokonalá šikana

Poslední stádium již nezastavitelné a nevyřešitelné šikany ve skupině. Pravidla a normy jsou nastaveny, dodržovány, respektovány a zvnitřněny skupinou, agresori velí celé skupině, extrémně a velmi hrubě ubližují oběti a nic je v jejich chování nezastaví. (Kolář, 2001, s. 40): „*dojde k plnému nastolení totalitní ideologie šikanování, tzv. stadia vykořisťování.*“ V tomto stádiu i přes velké týrání se i samotné oběti zastávají agresorů, plní jejich příkazy a dokonce k nim dokáží vzhlížet a stanou se na agresorovi závislí. Tento typ šikany se běžně nenachází na základních školách, můžeme jej objevit v různých výchovných zařízeních, věznicích nebo na středních školách – zde spíše v internátních zařízeních.

Znalost vývojových stádií je velmi klíčová v praxi při diagnostice a následné léčbě šikany. „*V případě, že bychom reagovali pouze na vnější projevy šikanování a nerespektovali zvláštnosti jednotlivých stádií naše sebepoctivější snaha pomoci by vyzněla nahodile a byla by spojena s rizikem, že více ublížíme, než pomůžeme.*“ (Kolář, 2001, s. 44) Je také velký rozdíl mezi léčbou prvotního stádia šikany a například čtvrtého pokročilého, jelikož první dvě stádia je škola schopna řešit sama, na pokročilejší je už potřeba odborné pomoci.

1.3 Projevy šikany

Kolář rozděljuje šikanu podle jejích projevů a ukazuje nám tzv. trojdimensionální „mapu“. Ta se skládá z projevů přímých a nepřímých, fyzických a verbálních, aktivních a pasivních. Z tohoto rozčlenění vychází klasifikace osmi druhů šikanování, díky které můžeme sledovat různé projevy a typy šikanování.

Kolář (2001, s. 32) je dělí na:

1. **Fyzické přímé aktivní** – oběť je bita, kopána, fackována agresorem, který využívá svou sílu nad obětí.
2. **Fyzické aktivní nepřímé** – agresor se na šikaně přímo nepodílí, ale pošle na oběť své „kumpány“ a sám přihlíží na zbití oběti a ničení jejích věcí.
3. **Fyzické pasivní přímé** – agresor zabraňuje oběti cokoli vykonávat, např. ničení vypracovaných úkolů, rozbíjení hotových výrobků (na pracovních činnostech, střední školy na praxích), ničení psacích potřeb, aby nemohl pracovat.
4. **Fyzicky pasivní nepřímé** – agresor zabrání oběti splnit požadavky – nepustí oběť do / ze třídy, nepustí ji na záchod, na oběd, zadržuje v odchodu domů.
5. **Verbální aktivní přímé** – jedna z nejčastějších agresí, oběť je vystavena posměškům, urážení a vulgárnímu nadávání.
6. **Verbální aktivní nepřímé** – dochází k pomluvám oběti, které ji ubližují, mohou se vyskytovat různé kresby a básně týkající se zesměšnění oběti, Kolář toto nazývá symbolickou agresí.
7. **Verbální pasivní přímé** – zde dochází k naprosté ignoraci a přehlížení oběti, agresor „neslyší“ její otázky nebo pozdravy.
8. **Verbální pasivní nepřímé** – nespravedlivě obviněná oběť se nedočká zastání u svých spolužáků a vše nechají na ní samotné, vše se na ní svede.

Martínek tyto typy ve své publikaci nazývá agresemi a jsou naprosto shodné s Kolářem.

Dále je také dobré zmínit jméno Zdeňka Martínka (2009, s. 31 – 38), který se rovněž zabývá agresivitou mládeže a agresi rozděljuje na emocionální, frustrační a instrumentální.

Emocionální agrese

Zdrojem a silou této agrese bývá nakupení se negativních zkušeností (hádky s bližními, špatné vztahy), nepříjemné (konfrontace s učiteli) a většinou i bolestivé podněty (domácí násilí). Jedinec, který prožívá emocionální agresi „vybouchne“, není schopen

ovládnout své chování, později si ho ani neuvědomuje a napadá vše okolo sebe (křičí, mlátí kolem sebe). Tuto agresi lze u dětí zvládnout díky tzv. „*potvrzení a použití agrese vybité na neživém předmětu*“. Poskytnout dítěti polštář, boxovací pytel, kde by mohl svou agresi v klidu vybit.

Frustrační agrese

Tato agrese vzniká tak, že jedinec není nějakým způsobem schopen dosáhnout svého cíle, kdy mu v cestě stojí nějaká překážka, kterou nelze překonat, tím se vytváří frustrace. Tato frustrace bývá způsobena rodiči i učiteli, kdy dítě má snahu se zlepšovat, snaží se ve škole, na kroužku či doma, ale rodičům to nestačí a stále nejsou spokojeni, i když dítě dělá vše pro své zdokonalení. „*Frustrační agresi však můžeme celkem často pozorovat i u dětí, které jsou vychovávány liberálním, někdy až rozmazlujícím způsobem.*“ (Martínek, 2009, s. 33) Tyto děti se pak domnívají, že mohou dělat vše, co se jim zlíbí a díky tomu později vznikají konflikty ve škole i mezi vrstevníky.

Agrese instrumentální

Tato agrese se dělí na další dvě podskupiny, kterými jsou a) žádoucí instrumentální agrese a b) nutná instrumentální agrese.

- a) Žádoucí instrumentální agrese je již předem promyšlená agrese s určitým cílem. Tím se odlišuje od předešlých. Příkladem této agrese je loupež, vynucování si lepších známek ve škole a také šikana. „*Opusťme představu, že agresor šikanuje oběť pro nic za nic. Vždy za jeho chováním stojí nějaký scénář, ať už ten, že na oběti trestá to, co je jemu samotnému nepříjemné (tento scénář je častý u dětí, které jsou doma často tvrdě a fyzicky trestány, samy jsou obětí svých rodičů; svoji roli pak vracejí slabšímu spolužákovi ve třídě, popř. se cítí slabý, má snížené sebevědomí a posiluje si ho na ještě slabším člověku.*“ (Martínek, 2009, s. 35)
- b) Agrese instrumentální nutná je velmi známa ve školním prostředí a velmi těžce rozpoznatelná. Bývá totiž reakcí a obranou na žádoucí instrumentální agresi nebo na provokaci a dráždění od ostatních dětí. „*Spolužáci se totiž všichni baví zuřením vyprovokovaného jedince, každý občas na jeho adresu utrousí nějakou zesměšňující poznámku, navíc svoji roli hraje i fakt, že když se ho někdo zastane, může se sám dostat do jeho pozice.*“ (Martínek, 2009, s. 37)

1.4 Škádlení

Důležité je také rozeznat šikanu a „pouhé“ škádlení (provokování, popichování) mezi dětmi, které také najdeme v každém věku a v každé sociální skupině. Škádlení bývá zábavné pro obě strany, na rozdíl od šikany, kde se baví jen jeden a druhému to je nepříjemné či ubližující. Škádlení může opětovat a ukončit ho. Při škádlení nedochází k ponižování druhé osoby. Dítě z toho nemá strach, nanejvýše dojde k lehkému naštvání. Příkladem může být mezi chlapci a děvčaty, jako navázání kontaktu nebo upozornění na sebe „*Dívky křičí, chichotají se, někdy i chodí žalovat, dospělý však vidí, že jim toto škádlení chlapců vůbec není nepříjemné a jejich stěžování je pouze formální.*“ (Martínek, 2009, s. 109): Dále to může být různé lehké pošťuchování na chodbách, ve frontách, zkusit někoho vylekat „bafnutím“. Škádlení nepatří do rizikového chování, ale je důležité, dávat si pozor, kam až škádlení zachází, jelikož má velice tenkou hranici mezi šikanujícím chováním.

K rozpoznání škádlení a šikany Kolář (2011, s. 65) připravil tabulku, která nás odkazuje nejen na definice, ale také na motivy, postoje, hranice, právo a další body, které nám pomohou rozeznat tyto dva jevy.

Tabulka 1 - Rozdíly mezi šikanováním a škádlením

	Škádlení	Šikanování
Definice	Škádlení patří k rovnocenným kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
1. Záměr	Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada	Ublížit, zranit, ponižit.
2. Motiv	Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.	Základní tandem – moc a krutost. Další motivy: překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost à la Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání

		něčeho velkého...
3. Postoj	Respekt k druhému a sebeúcta.	Devalvace, znevážení druhého.
4. Citlivost	Vcítění se do druhých.	Tvrdost a nelítostnost.
5. Zranitelnost	Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice	Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7. Právo a svoboda	Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opřít, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Bezpráví. Pokud se dítě brání, nebo dokonce „legraci“ oplatí, je tvrdě ztrestáno!
8. Důstojnost	Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9. Emoční stav	Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10. Důsledky	Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

2 Kyberšikana

S nástupem informačních technologií a větší rozmanitostí médií se stále více setkáváme s kybernetickou šikanou, jejíž kořeny sahají do tradiční šikany, jak již bylo zmiňováno. Tato šikana se však děje v kyberprostoru. V dnešní době pomalu nenalezneme rodinu, která by nebyla vybavená televizí, počítačem či notebookem a skoro každé dítě vlastní od útlého věku mobilní telefon, který hraje velkou roli při kybernetické šikaně. Většina dětí je celý den „online“ a svůj volný čas tráví ve virtuálním světě, který skrývá mnoho nebezpečí. „Pro komunikační technologie totiž platí, že podobně jako všechny vynálezy mohou být jak smysluplně využívány, tak nebezpečně zneužívány.“ (Vágnerová, 2009, s. 91). Dalším problémem, který zvyšuje výskyt kyberšikany je větší závislost dětí na internetu a technologiích a nižší gramotnost dospělých v těchto technologiích. V této kapitole se blíže seznámíme s tímto nebezpečným fenoménem. Který nám přiblíží její rozdíly (od tradiční), formy, způsoby, aktéry, ale i dobrou stránku jako je prevence a boj proti ní.

2.1 Definice kyberšikany

Opět nenalezneme jednotnou definici pro kyberšikanu. Někteří autoři určité chování za kyberšikanu nepovažují, jiní ano.

Celkově lze říci, že kyberšikana je druh agresivního chování v prostředí internetu a médií, která se snaží ublížit druhému člověku, který se nemůže nijak bránit.

Například Černá zmiňuje definici Princeové a Dalgeishe: „*Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.*“ (Priceová a Dalgeish, 2010, s. 51, in Černá, 2013, s. 20).

Metodický pokyn MŠMT (©2017) také definuje kyberšikanu a další formy kybernetické agrese širším způsobem. „*Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv.*

sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.)“. Přiklání se k tomu, že kyberšikana je záměrná, ale také upozorňuje na to, že může vzniknout omylem – nezáměrně. Jako příklad uvádí nevhodný vtip, který se v online prostředí může vymknout kontrole.

2.2 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Jelikož tradiční šikana a kybernetická šikana mají mnohé společné, je dobré poukázat na rozdíly mezi nimi.

Nejzmiňovanějším rozdílem je uváděna anonymita agresora, který se může schovávat za různé přezdívky, falešné profily nebo z „nabouraných“ cizích profilů. Na rozdíl od tradiční šikany, kdy agresor a oběť vystupují k sobě „tváří v tvář“. V metodickém pokynu MŠMT (©2017) však poukazují i na opak, kdy agresori anonymní nejsou a vystupují například v uzavřených skupinách pod svým jménem a příjmením. V obou případech všech agresor nevidí důsledky, které dopadají na oběť a nemusejí tak odhadnout míru svého jednání.

Ve světě komunikačních technologií také mizí fyzické rozdíly mezi aktéry – nehraje zde roli, zda je někdo fyzicky zdatnější, starší nebo jakou sociální roli hraje v běžném životě. Stačí disponovat mobilním telefonem, počítačem, internetem a dobře se orientovat například na sociálních sítích (Facebook, Instagram, WhatsApp), kde tyto útoky probíhají nejčastěji.

Tím se dostáváme kde a kdy kyberšikana na rozdíl od tradiční šikany probíhá. Jak uvádí Kohout a Karchňák (2016, s. 46): *„Zatímco u klasické šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (o přestávce ve třídě, po vyučování před školou, v odpoledních hodinách na hřišti apod.), u kyberšikany útok může přijít kdykoliv a jakkoliv. Třeba o půlnoci prostřednictvím SMS, e-mailu, příspěvkem na sociální síti apod.“.* Pokud oběť používá tyto technologie, může být napadena v podstatě kdykoliv po celém světě a nemá se kam schovat. Zatímco u tradiční šikany si oběť najde místa, kde se cítí bezpečně (doma, mimo hřiště školy nebo mimo odlehlé veřejné prostory).

Velkou roli hraje také čas. Při fyzické šikaně oběť ví, že je napadena a má určité trvání, mezi dalším napadením je časová prodleva. O kyberšikaně se oběť nemusí dozvědět hned, může nějaký čas trvat, než se k ní informace dostanou. Například si šikanující mohou mezi sebou posílat ponižující fotografie či videa, ztrapňují a urážejí poznámky, které mohou vylout na povrch až mnohem později.

Dalším rozdílem je počet přihlížejcích, kteří mají ve virtuálním světě velkou moc a to, že ponižující materiál preposílají dál. Tato „*možnost sdílení nebo následné preposílání závadových příspěvků zvyšuje intenzitu vedeného útoku. Útočníkovi tedy postačí příspěvek publikovat pouze jednou, o jeho opakování a šíření se postará ono „publikum“. Jednání tohoto publika nepřímé, ale velmi důrazně zvyšuje dopad na oběť.*“ (Kohout, Karchňák, 2016, s. 47).

Rovněž je navenek velmi těžké poznat, zda se někdo stal obětí kyberšikany, protože se jedná o psychické útoky a ne fyzické. „*Na rozdíl od klasické šikany u kyberšikany je o mnoho složitější vysledovat varovné signály – modřiny, potřhané a špinavé oblečení apod. Oběť se často uzavírá do sebe a přestává komunikovat s okolím, ať už ze strachu, že útočník zintenzivní své útoky, ze studu, nebo nepochopení problému rodiči nebo učiteli.*“ (Kohout, Karchňák, 2016, s. 47).

2.3 Prostředky kyberšikany

Kyberšikana je zprostředkována pomocí komunikačních technologií, Vanessa Rogers (2010, s. 14-16) uvádí 6 základních, mezi které patří:

- **Textové zprávy** – Většina dětí vlastní mobilní telefon, který nosí stále u sebe. Proto je velmi jednoduché takové oběti zasílat např. urážlivé SMS zprávy nebo zahlcovat velkým množstvím nesmyslných textových zpráv.
- **Fotografie / videoklipy, které jsou pořízeny kamerou na mobilním telefonu** – Kvalitní snímky či videa lze zachytit již v každém mobilním telefonu a okamžitě sdílet mezi další lidi. „*Pravděpodobně nejrozšířenější forma tohoto sdílení je chybně pojmenovaný happy slapping, kde jsou náhodné fyzické útoky natáčeny a poté sdíleny.*“

- **Mobilní hovory** – Stejný případ jako u textových zpráv, avšak v této situaci oběť obdrží neustálé hovory, prozvánění nebo „*ukradnou telefon a použijí ho k obtěžování ostatních, což způsobí, že se oběť stane odpovědnou za tyto volání.*“
- **E-maily** – Toto je velmi snadný anonymní prostředek ke kyberšikaně, jelikož si ho může založit každý, během krátké chvíle. Často pod vymyšlenou či cizí identitou, aby nebyli odhaleni.
- **Chatovací místnosti** – Tím jsou míněny různé chatovací místnosti na herních stránkách, v online hrách, konzolích.
- **Instant messaging (chat)** – Jsou chaty, aplikace, které jsou vytvořené pro okamžité odesílání zpráv a psaní si v reálném čase. Většinou se tak děje v uzavřených chatech, kde se všichni účastníci semknou a zaútočí vůči jedné osobě. Uvádí, že mezi tuto komunikaci řadí komunikační program Skype (a dříve ještě ICQ). V dnešní době mezi tyto služby můžeme zahrnout např. Facebook Messenger s největším počtem uživatelů, dále WhatsApp, WeChat či Snapchat.

Dále to mohou být různá fóra, webové stránky či blogy o dané osobě, ve kterých se mohou sdružovat zahanbující či zastrášující materiály a tak i dále šířit.

2.4 Aktéři kyberšikany

V této kapitole se zaměříme na protagonisty kyberšikany. Mezi něž nepatří pouze agresor a oběť, ale velkou roli zde také hraje široké publikum.

2.4.1 Agresor

U kyberšikany můžeme agresory rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou agresori, kteří jednají agresivně i v reálném životě a nevidí na tomto chování nic špatného. Na druhé straně to mohou být samotné oběti tradiční šikany, kde si mohou kompenzovat svou fyzickou slabost a chtít se pomstít. *Agresor si může vytvořit svou novou, elektronickou identitu, která bude od té reálné naprosto odlišná. Obvykle se*

v případech kyberagresorů jedná o jedince, kteří jsou silní svými znalostmi a schopnostmi pohybovat se v prostředí ICT.“ (Willard, 2007, s. 80, in Vašutová a kol., 2010, s. 90). Největší mocí agresorů je anonymita, díky které si mohou dovolit více přitvrdit, než by ve skutečnosti sami dokázali.

Kavalír (2009, s. 19 – 21) agresory rozděluje na další typy, které se rozlišují jednáním, potřebami nebo způsoby agresivního jednání.

1. „Pomstychtivý andělek“

Tento typ se sám za agresora nepovažuje. Většinou se snaží pomstít, což vnímá jako dobrou věc, vidí se jako zachránce. *„Často sám (kyber)šikanu zažil a nyní oplácí stejnou mincí. Může být naštvaný kvůli něčemu, co jeho oběť udělala, a myslí si, že kyberšikanou se zaručeně pomstí nebo dá oběti „lekcí“.* (Kavalír, 2009, s. 19).

2. „Bažící po moci“

Tito agresoři manipulují s ostatními a jsou jedni z nejnebezpečnějších, jejich cílem je, aby je oběti poslouchali a dělali, co on sám chce. Tento typ agresora má velmi rád publikum, kterému se chlubí svými „výkony“, aby se utvrdila jeho autorita. *„Další znaky kyberagresora bažícího po moci: zřídka si uvědomuje závažnost svých činů, často využívá kyberšikanu v zastoupení, oplývá technickými dovednostmi.“* (Kavalír, 2009, s. 20)

3. Sprosté holky

Jak již z názvu vyplývá, agresoři této kyberšikany jsou dívky a to často ve skupinách, kde se cítí silnější a mocnější, než jako samostatná osoba. Stejně jako předchozí typ agresora dychtí po publiku, popularitě a moci. *„Tento typ je znuděný nebo hledá zábavu. Nejčastěji šikanují jiná děvčata, ale neuniknou jim ani chlapci.“* (Kavalír, 2009, s. 20)

4. „Neúmyslný agresor“

Posledním typem je agresor, který si neuvědomuje, že by agresorem mohl být. Většinou se vydávají za někoho jiného, dělají si různé vtípky (i ze svých přátel), bez přemýšlení jednají a odpovídají provokativně na zprávy nebo komentáře. *„Nepřemýšlejí předtím, než kliknou na „odeslat“. Vzhledem k jejich sklonu vystupovat na Internetu jako někdo jiný, mohou někdy posílat ostatním typické kyberšikanující zprávy, bez vědomí závažnosti tohoto jednání. Motivem jsou dva hlavní důvody: Můžu a Je to legrace.“* (Kavalír, 2009, s. 21) Často si neuvědomují, že už jde právě o kyberšikanu.

K dopadům kyberšikany na agresora většinou nedochází. Avšak „*Jejich včasné neřešení může u řady agresorů vést k vystupňování obtíží vedoucí až k patologickému chování širšího pojetí např. zneužívání návykových látek, násilná trestná činnost.*“ (Černá a kol., Grada, 2013. S. 93, in Kohout a Karchňák, 2016, s. 59).

2.4.2 Oběť

Obětí se může stát v podstatě každý. Může být náhodně vybrána (většinou o sobě sdílí mnoho osobních informací, které agresor využije) nebo vybrána s určitým záměrem (pomstít se někomu za něco). Mnohdy jsou typologie obětí spojovány s tradiční šikanou.

Typologie obětí

1. oběti „slabé“ s tělesným a psychickým handicapem,
2. oběti „silné“ a nahodilé,
3. oběti „deviantní“ a nekonformní,
4. šikanovaní žáci s životním scénářem oběti. (Kolář, 2011, s. 89)

Nejčastěji uváděné dopady kyberšikany na oběť jsou časté deprese, malé sebevědomí a sebevražedné myšlenky. Jedná se o „začarovaný“ kruh jelikož se „*odcizují se kolektivu, ztrácejí zájem o sociální dění, ochuzují kontakty s vrstevníky. Tím se snadno stávají středem zájmu agresorů, neboť působí jako sociální outsideri na okraji sociální skupiny a ti mají vysokou pravděpodobnost být opět kyberšikanováni.*“ (Kohout, Kachrňák, 2016, s. 58)

2.4.3 Publikum

Publikum při kyberšikaně může nabývat dvojího charakteru. Ti, kteří pouze přihlížejí, nijak se neúčastní na komentování nebo rozesílání ponižujícího materiálu a na ty, kteří se aktivně podílejí na zesměšňování oběti. „*Z pasivních přihlížejících se stávají aktivními aktéry. Ke kyberšikaně se mohou přidávat stále další a další osoby, takže publikum se stává nekonečně početným.*“ (Hinduja, Pachtin, 2008, in Vašutová a kol., 2010, s. 94)

2.5 Formy kyberšikany

Szotkowski a Kopecký (2018) rozdělují kyberšikanu z pohledu spojení aktérů a přítomnosti publika na přímou x nepřímou a na s přítomností nebo bez přítomnosti publika.

Kyberšikana přímá

Zde se jedná o přímé napadení oběti, mezi které patří již zmiňované rozesílání a ukládání ponižujících fotografií či videa, napadání z cizích profilů. Také do toho patří rozesílání různých chybných stránek, virů, obtěžující zprávy a různé ankety či hlasování na úkor oběti.

Kyberšikana nepřímá

Agresora v napadání zastupuje jiná osoba (často oběť), která o tom často ani sama neví. *„Typický příklad představuje situace, kdy útočník pronikne na účet oběti (např. účet na sociální síti), prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za online urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány.“* (Szotkowski, Kopecký, 2018, s. 23)

Kyberšikana s přítomností publika

Napadání dochází na veřejných a dostupných místech pro všechny, často slouží pro pobavení a k rychlému šíření materiálu o oběti. Přítomnost publika je zde základem a cílem je ponižující materiál sdílet všem.

Kyberšikana bez přítomnosti publika

Tato komunikace probíhá bez přítomnosti publika a odehrává se pouze mezi agresorem a obětí. *„Do této kategorie lze zařadit kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování. Komunikace probíhá prostřednictvím soukromých komunikačních kanálů.“* (Szotkowski, Kopecký, 2018, s. 24).

2.6 Způsoby kyberšikany

V této části diplomové práce budou uvedeny způsoby šikany, které můžeme nazvat protiprávním jednáním v internetovém prostředí. Všechny tyto aktivity se dějí převážně pomocí sociálních sítí.

2.6.1 Kybergrooming

„Původ pojmenování kybergrooming pochází z anglického grooming nebo také allogrooming, což ve zvířecím světě označuje proces starání se či pečování jednoho člena skupiny o tělo a vzhled druhého člena. Toto chování slouží k udržování nebo posílení dobrých vzájemných vztahů, nebo také k usmiřování.“ (Krčmářová, 2012, s. 93).

Kybergrooming je jedna z druhů manipulací, jejímž cílem je získat důvěru u oběti a přimět ji k osobní schůzce. Většinou se jedná o činnost, která předchází různým trestným činům. Dochází tomu tak v prostředí chatovacích místností nebo seznamek, kde má pachatel možnost vidět a zanalyzovat informace o oběti a stát se tak napohled dobrým přítelem.

2.6.2 Kyberstalking

Stalking z překladu znamená pronásledování, které mívá dlouhodobé trvání. Zde mluvíme o pronásledování v kyberprostoru. Stalker například oběť často prozvání, provádí telefonáty, posílá velké množství zpráv (SMS, na sociálních sítích, e-mail.) často kontaktuje i přátele nebo rodinu *„Toto chování je často provázené silným agresivním nábojem. Stalkerství je jednou z forem násilného chování, vždy zahrnující porušování privátní sféry života oběti. Jedna z mnohých definic hovoří o zločinu formou využití moci a vzbuzování strachu, který vychází z touhy po kontrole.“* (Tůmová in Krčmářová, 2009; Krčmářová, 2012, s. 99). Kyberstalking je velmi podobný obtěžování. K němu dochází, až pokud se obtěžování stane opakovaným, systematickým a vzbuzujícím strach v oběti.

2.6.3 Happy Slapping

Můžeme česky nazývat „veselé fackování“. *„Jedná se o předem naplánované fyzické napadení nic netušící oběti, které je natáčeno na mobilní telefon nebo kameru. Záznam je poté zveřejněn na internetu, příp. dále šířen.“* (Kohout, Karchňák, 2016, s. 48). Základy tohoto druhu šikany jsou uváděny v pořadech se skrytou kamerou, kdy si

z někoho na veřejnosti udělali „nevinný“ žert. Přímo tento druh kyberšikany byl zaznamenán v Londýně v roce 2004. O rok později se s tímto jevem setkáváme v České republice. „Policie ČR pozatýkala členy gangu nazývaného Plameňák, kteří napadli náhodné osoby na ulicích, vše natáčeli a zveřejňovali na internetu.“ (Kohout, Karchňák, 2016, s. 48).

2.6.4 Sexting

V sextingu je agresorovým cílem dostat erotické, intimní fotografie oběti, může sloužit jak k vlastnímu uspokojení, šikaně, manipulaci, tak k možnosti vydírání („pokud mi nepošleš další fotky, zveřejním je na internetu“). *„Jedna z prvních obecně užívaných definic sexting vymezuje jako akt rozesílání fotografií zachycujících nahotu mezi mobilními telefony či dalšími elektronickými médii, např. internetem.“* (Streichman, 2011, in Kopecký a kol., 2015, s. 43). Oběti často provozují sexting k jakési sebe prezentaci (např. ve vztahu), k potřebě intimity, experimentování nebo tak zahánějí nudu.

2.6.5 Flaming

S flamingem se nejčastěji můžeme setkat na diskusních fórech a u komentářů příspěvků na sociálních sítích. Cílem je vyprovokovat, vyvolat hádky a napadat ostatní uživatele. Uživatel často používá hrubý a vulgární jazyk. Podle Projektu E-bezpečí.cz (©2008) se flaming *„projevuje tak, že flamer = útočník opakovaně umísťuje urážlivé vzkazy do diskusních fór a následně stupňuje své útoky, přičemž ohnivě hájí své názory. Flamer útočí na toho, s jehož názory nesouhlasí, nepoužívá však propracovanou argumentaci, ale jednoduše nadává, uráží, vyhrožuje.“* Flaming může být často spojován s trollingem, rozdíl však je, že tzv. „troll“ se snaží rozvrátit diskuse svými argumentacemi nebo udává jiná témata, která nesouvisejí s danou diskusí.

2.6.6 Vyloučení

Tak jako může probíhat vyloučení v tradiční šikaně, může probíhat i online. Oběť se může nacházet v různých skupinách, ve kterých by měla patřit a ze kterých je smazána (např. stránky třídy). Na sociálních sítích může být smazána ze seznamu přátel. „Ostrakizace je pro oběť často velmi bolestná, ačkoli vlastně postrádá přímý prvek agrese. Je tomu tak zejména v důsledku frustrace z nenaplnění potřeby. Nejen na

internetu, ale zvláště na něm je jasně patrné, kdo je *in* a kdo *out* – pokud například někdo není přizván do facebookové skupiny nebo je vyloučen z online hry, může to být velmi frustrující“ (Černá, 2013, s. 25)

2.7 Prevence

S rostoucím počtem komunikačních technologií, které jsou rok od roku rozvinutější, roste i počet situací, které jsou spojené s kybernetickými útoky a kyberšikanou. Nejspíše neexistuje sto procentní ochrana před šikanou na internetu. I když tyto sítě nemusíme používat, nikdo nám nezaručí, že se nebudou objevovat ponižující skupiny nebo komentáře na naši osobu. I tak je dobré tomu preventivně předcházet a ukázat si, jak s těmito technologiemi správně pracovat. Počáteční prevence by měla pocházet od rodičů, kteří tyto technologie svým dětem umožňují a seznámit je tak s pravidly, které by měly dodržovat. Další součástí prevence by měla být škola, kde většina těchto případů vzniká a naučit se tak s kyberšikanou bojovat, předcházet jí a spolupracovat s projekty, které se touto problematikou hlouběji zabývají.

2.7.1 Prevence v rámci rodiny

Jelikož se dětem dostává digitálních a komunikačních technologií od útlého věku, měla by prevence právě začít v rodině. Rodiče by měli stanovit jasná pravidla používání internetu a upozornit na nebezpečí. „*Prevence by měla být hlavně nenásilná, přirozená, přiměřená, pozvolná, aktuální a pravidelná. Témata by měla vycházet z aktuálních potřeb dítěte. Měli bychom mít představu o tom, jaké služby dítě využívá, a k nim přiřazovat pravidla, jak je využívat bezpečně. Vhodné je také zjistit, zda už dítě nějaké informace o dané problematice má, neboť tato témata jsou probírána také ve škole a mluví o nich i děti mezi sebou.*“ (E-bezpeci.cz, ©2008-2018). Rodič by měl například odfiltrovat nebo zablokovat nevhodné stránky pro dítě, bavit se s dítětem o tom, co na internetu dělá a jaké stránky navštěvuje, jaká témata ho zajímají nebo upozornit na to, jaký obsah a informace jsou vhodné vkládat na internet. Pokud je dítě stydlivé, mohou mu rodiče doporučit různé organizace a poradny, kam se může případně s problémem svěřit. Dítě by si mělo uvědomovat, že základy slušného chování nepatří pouze do reálného světa, ale i do virtuálního a podle toho se chovat. Také bývá propagována myšlenka, kdy se vytvoří smlouva mezi rodičem a dítětem o používání internetu. „*Ta upravuje pravidla, jak by mělo dítě používat počítač a internet. Zná-li tato pravidla a řídí se jimi, předchází možným problémům včetně kyberšikany.*“ (Kavalír ed.,

2009; in Vašutová a kol., 2010, s. 101). Celkově by si měl rodič také uvědomit, zda je jeho dítě dostatečně vyspělé na to, používat internet a hlavně sociální sítě. Zabránit nadměrnému trávení času na internetu. A všimnout si, zda jeho dítě netrpí velkými změnami nálad a jeho chování, popřípadě snažit se dopídit, proč tomu tak je. Jelikož mu i tyto projevy mohou odhalit potenciální kyberšikanu.

2.7.2 Prevence v rámci školy

Škola je po domově hned druhé místo, kde dítě tráví většinu svého času. Školy by se na tuto problematiku měly zaměřovat pomocí preventivních programů a projektů a zahrnout pravidla používání internetu a práci s informací např. do hodin informatiky. Pedagog by měl s žáky probrat pravidla chování ve třídě, v lepším případě by si děti měly vytvořit vlastní pravidla, která by dodržovaly a byly by viditelně vystaveny, samozřejmě pod vedením učitele. Důležité je, aby žáci sami věděli, co kyberšikana znamená, ukázat na její možné důsledky.

V rámci prevence je důležité:

- **Posilovat empatii žáků.** Pokud je člověk empatický, dokáže se více vcítit do situace a pocitů druhých a tak je lépe pochopit a pomoci jim. Tak se mohou žáci postavit k druhým vylepšit. Také si „*v mnoha případech žáci neuvědomují, že jejich činnosti mohou jinému ublížit*“, pokud se empatickému citění neučí.
- **Zlepšovat atmosféru ve třídě.** Tu může pedagog zdokonalit pomocí změny metod ve své výuce, např. tím, že do své výuky zapojí diskusi, skupinovou práci či společné projekty.
- **Vést k úctě vůči druhým.** Důležité je, aby měl žák úctu k člověku samotnému. „*Kdo si váží druhých lidí, vnímá vztahy odděleně od materiálních věcí, ať už je to jeho oblečení, vzhled nebo prospěch.*“ Žák by se měl naučit pozitivně hodnotit druhé, být k nim laskavý, i když je to v některých situacích těžké.
- **Dávat pozitivní zpětnou vazbu.** To souvisí i se správnou komunikací. „*(Věta Líbí se mi na tobě, že nepomlouváš, je sice myšlena pozitivně, ale negativně formulovaná. Lepší by byla formulace Líbí se mi na tobě, že umíš udržet tajemství).*“

- **Vytvářet dobré vztahy mezi učiteli a žáky.** Pokud má pedagog s žáky blízký vztah, můžeme si být jisti, že se žáci k němu obrátí s žádostí o pomoc. Poté je mnohem jednodušší šikanu či kyberšikanu podchytit v začátcích a najít východisko pro tuto situaci.

(Vašutová a kol., 2010, s. 103)

Posilovat empatii žáků, vést k úctě vůči druhým a dávat pozitivní zpětnou vazbu velmi pomáhá zavedená výuka etické výchovy, která se nejen těmito tématy ve svých hodinách zabývá. Jejím cílem je, aby si žák osvojil adekvátní postoje a chování a naučil se etickým zásadám, které převádí do skutečného života.

Také by na školách neměla být opomenuta Mediální výchova, která může sloužit jako prevence proti kyberšikaně. Žáci se o hodinu nejen naučí např. hodnotit mediální obsahy nebo se zapojovat do mediální komunikace, ale osvojí si základní práva a povinnosti používání internetu, zacházení s osobními údaji nebo různé etické zásady používání médií.

Následující prevencí může být zakázání mobilních telefonů při vyučování, blokování internetových stránek, pokud s nimi žáci nemusí pracovat a omezit pravomoci žáka na to, s čím může na počítačích pracovat.

Škola dále může spolupracovat s organizacemi, které se zabývají kyberšikanou. Mezi takové organizace patří například:

- **E-Bezpečí** – Je celorepublikový projekt, jehož cílem je prevence, vzdělávání, intervence a celková osvěta, která se pojí s rizikovým chováním na internetu. Pořádají přednášky, preventivní vzdělávací akce, projektové dny a besedy. Nabízí také internetový portál www.e-bezpeci.cz, kde se učitelé, rodiče mohou dovědět o novinkách, nabízí materiály a metodika se kterými mohou pracovat, přinášejí nové zprávy z výzkumů o rizikových jevech. Dětem jsou tyto informace také přístupné a důležitá je poradna, kam se mohou obrátit s prosbou o pomoc. Velmi zajímavá je aplikace Fakebook, která simuluje sociální síť. Simulace obsahuje: „více než 30 rizikových komunikačních situací v prostředí virtuální sociální sítě Fakebook, rizikových reakcí dětí v simulovaném chatu, otevřené editační prostředí.“ (E-bezpečí.cz, ©2008-2018)
- **Safer Internet** – „Jedná se o první české osvětové centrum evropského programu bezpečnějšího internetu, které získalo podporu Evropské komise.“

(Vašutová a kol., 2010, s. 106). Centrum bezpečnějšího internetu poskytuje vzdělávání v oblasti internetu, preventivní semináře pro děti, osvětové besedy pro širokou veřejnost (rodiče, pěstouny) a akreditované programy pro odborníky (jako jsou pedagogové, sociální pracovníci, metodiky prevence). Také nabízí různé příručky, které např. pomáhají pedagogům začlenit do výuky témata související s činnostmi mladých lidí na internetu nebo příručku pro děti, která je vede k zodpovědnému jednání a používání internetových technologií. Centrum také odkazuje na Horkou linku nebo Linku pomoci, kam se může kdokoliv obrátit a využít jejich služby.

- **Projekt minimalizace šikany** – Cílem projektu je snížit šikany ve školách, změnit postoj pedagogů vůči těmto rizikovým jevům, prevence ve třídách a vedení školy při postupu boji proti šikaně. „*Odborným garantem je Michal Kolář, etoped a psychoterapeut, přední český odborník na šikany.*“ (Vašutová a kol., 2010, s. 108)

Je pouze na škole samotné, zda hodlá proti tomuto fenoménu bojovat a s jakou organizací bude dále spolupracovat a zlepšovat tak zdravé životní prostředí školy pro své žáky.

2.8 Právní rámec

Kyberšikana není v České republice hodnocena jako trestný čin. Ale některá jednání mohou naplňovat skutkovou podstatu určitých trestních činů. Příkladem můžeme uvést ze zákona č. 40/2009 Sb., (Trestního zákoníku, ©2019):

- Ublížení na zdraví (§ 146 TZ) – pokud pachatel svým jednáním úmyslně ublíží na zdraví oběti
- Vydírání (§ 175 TZ) – kdy musí oběť konat činy, které jsou jí nepříjemné pod pohrůžkou agresora
- Pomluva (§ 184 TZ) – zveřejněné informace, které poškozují osobu, většinou jde o nepravdivé údaje, které mohou narušit vztahy oběti s ostatními
- Podvod (§ 209 TZ) – vydávání se za někoho jiného
- Nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ) – pokud někdo vyhrožuje fyzickým násilím či smrtí člověka
- Nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ) – dlouhodobé pronásledování, nadměrné kontaktování osoby, omezování obvyklého způsobu života

Stejně jako existuje Listina základních lidských práv a svobod, je i pro děti sepsána Listina dětských práv na internetu. Tento kodex určuje pravidla, která by měla být dodržována, dítě tak dostane informace o tom, co může a nesmí dělat, stejně tak, jak by se k němu neměli chovat ostatní uživatelé.

- Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci pro děti.
  - Mám právo uchovávat veškerou informaci o sobě v tajnosti.
  - Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
  - Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
  - Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
  - Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
  - Mám právo nahlásit každého, kdo se podle mého názoru chová divně nebo dává divné otázky.
  - Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
  - Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.
  - Na internetu mám právo cítit se bezpečně a být v bezpečí!
- (nebudobet.cz, ©2010-2019)

3 Výzkumná část

V této stěžejní kapitole se seznámíme s cíli výzkumu, výzkumným souborem, se zvolenými metodami a tím, jak probíhal sběr a zpracování dat. V konečné části si představíme vyhodnocení výzkumu, ale také porovnání s výzkumem starším, který vypracovala na Masarykově univerzitě Mgr. Miroslava Čočková ve své bakalářské práci *Kyberšikana* na 2. stupni ZŠ z roku 2012.

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem této diplomové práce, bylo zjistit, jaké zkušenosti s kyberšikanou a jaké povědomí o kyberšikaně mají žáci na druhém stupni základních škol. Z hlavního cíle vycházejí další, dílčí cíle a to jsou:

1. Jak velký čas a kde žáci tráví na internetu.
2. Proč agresori kyberšikanují.
3. Z jakého důvodu kyberšikanu oběti nebo přihlízející neřešili.
4. Kde se s pojmem kyberšikany setkali před vyplněním dotazníku.

3.2 Výzkumný soubor

Výzkum byl realizován na třech různých základních školách. Výzkumný soubor tvořili žáci 6. a 9. tříd druhého stupně základních škol. Výzkumu se celkem zúčastnilo 150 žáků, z toho 55 žáků 9. tříd a 95 žáků 6. tříd. Shodou náhod vyplnilo dotazník přesně 50 % dívek a 50 % chlapců. Díky dvěma věkovým skupinám můžeme pozorovat, zda je mezi nimi rozdíl v trávení času na internetu a sledovat, kolik a jaké stránky určití žáci navštěvují a zda se tak podrobují většímu riziku spojeného s kyberšikanou.

První škola, na které se konal výzkum, se nachází v části města Hradce Králové. Jedná se o menší školu, kterou navštěvuje přibližně 280 žáků, kde se o výuku stará 18 kvalifikovaných učitelů a další nepedagogičtí pracovníci. Škola je zapojena do několika projektů v rámci prevence, příkladem je Bezpečná třída nebo projekt Řešení vrstevnických vztahů, kde se zabývají sociálně – patologickými jevy.

Druhá zúčastněná škola je vesnickou školou a nachází se v okrese Trutnov. Tato škola je téměř rodinného typu, školu navštěvuje přibližně 80 žáků, o které se stará 10 pedagogických pracovníků. Poradenské služby na škole zajišťují nejen učitelé, ale i výchovný poradce a školní metodik prevence. Škola spolupracuje s Pedagogicko –

psychologickou poradnou Královohradeckého kraje – Trutnov, Linkou bezpečí a s Regionálním institutem ambulantních psychosociálních služeb.

Poslední škola, která se zapojila do dotazníkového šetření, se nachází ve městě v Pardubickém kraji. Škola se skládá z přibližně 300 žáků a 19 učitelů. O sociálně nežádoucí chování a o poskytování poradenských služeb se zde stará školní metodik prevence, s ním spolupracuje také školní psycholožka. Škola pořádá různé preventivní besídky, také odkazuje na stránky „Bezpečný internet“, kde si žáci mohou vyzkoušet několik kurzů např. na co si dát pozor při on-line komunikaci a na závěr prověřit své znalosti testem.

3.3 Výzkumný nástroj

Jako základní přístup ke zkoumání byl vybrán kvantitativní výzkum a použita dotazníková metoda. Chráska (2016, s. 158) uvádí, že *„Dotazníkové metodě bývá často oprávněně vytýkáno, že nezjišťuje to, jací respondenti (pedagogická realita) skutečně jsou, ale jen to, jak sami sebe (pedagogickou realitu) vidí nebo chtějí, aby byli viděni.“* Pro zjištění cílů této práce je dotazníková metoda vhodná, jelikož tak bylo osloveno velké množství respondentů a získán velký počet údajů. Bartošová a Skutil (2011, s. 80) uvádějí nevýhody dotazníkové metody, např. *„je možné, že se respondent otázce vyhne, nemožnost dovysvětlení otázky“*, přesně s těmito problémy jsem se během šetření sama setkala. Dotazník, který byl použit, byl převzat z bakalářské práce Kyberšikana na 2. stupni ZŠ od Mgr. Miroslavy Čočkové. Tento dotazník byl částečně přepracován, zbytečné otázky byly odstraněny, některé aktualizovány, jelikož byl dotazník z roku 2012 a od té doby některé sociální sítě zcela vymizely a naopak mnoho nových sociálních sítí bylo vytvořeno.

Dotazník diplomové práce se skládá z celkem 26 otázek. První dvě otázky se týkají pohlaví a věku žáků. Další otázky se zajímají o používání komunikačních technologií a sociálních sítí. Otázky ohledně sociálních sítí jsem musela pozměnit, jelikož např. sítě Libímseti.cz, Spoluzaci.cz a ICQ zanikly. A tak byly obměněny za novodobé používané sítě, jako jsou Instagram, YouTube, Twitter, Snapchat. Také Facebook se změnil a lze ho používat odděleně od Facebook Messengeru. Dále žáci dostali možnost dopsat vlastní, jiné sociální sítě, které používají. Z původního dotazníku byly vyškrtány otázky typu: *Jak bys hodnotil svoji osobu ve vztahu k ostatním spolužákům? Po jak dlouhé známosti (konverzace) s danou osobou obvykle zveřejňuješ své osobní údaje? Jaký druh lidí je podle vás nejvíce ohrožen kyberšikanou? Jací lidé mají podle vás nejvíce sklony*

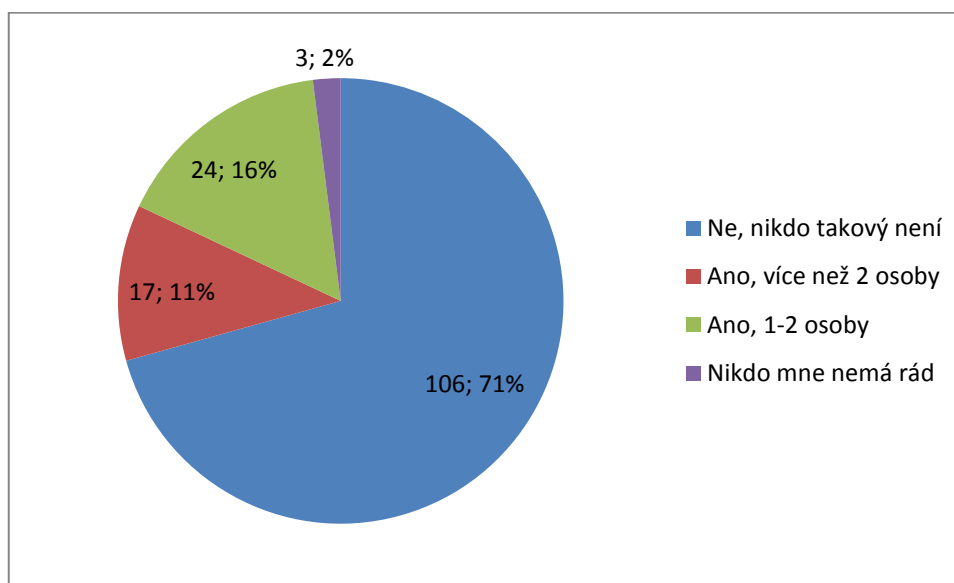
k tomu být agresory v kyberšikaně? (Čočková, 2012) Jelikož tyto části dotazníku byly velmi zdlouhavé. Následující otázky se týkají přátelství na sociálních sítích a přátelství s cizími lidmi. Poté se dostáváme k otázkám zaměřeným na kyberšikanu. Zda se respondent setkal osobně s nějakým projevem kyberšikany, kde se s tímto projevem setkal, jakou formou ho kyberšikana zasáhla a pokud ano s kým tento problém řešil. Naopak, pokud tento problém neřešil, jaký k tomu měl respondent důvod. Zjišťujeme, jestli respondent sám někdy použil kyberšikanu a jaká byla příčina k provedení tohoto činu. V závěrečných otázkách se snažíme dojít k tomu, jaké povědomí má respondent o kyberšikaně a pokud nějaké má, kde mu byly informace o ní sděleny.

3.4 Rozbor a výsledky výzkumu

Po sesbírání dat od všech respondentů (150), jsem nashromážděné informace zapsala do tabulkového procesoru Microsoft Excel, kde jsem následně s nasbíranými informacemi pracovala (vytváření grafů, tabulek).

První a druhá otázka nás seznamuje s pohlavím a navštěvovaným ročníkem daného respondenta. Dotazník vyplnilo celkem 150 respondentů, z toho přesně polovina dívek (75) a polovina chlapců (75). Převahu vyplňujících měl 6. ročník základních škol s počtem 95 respondentů. V menší míře se výzkumu zúčastnilo 55 respondentů, kteří navštěvují 9. ročník základních škol. Tento fakt nejspíše vzniknul tím, že dotazník byl vyplňován v době přijímacích zkoušek na střední školy.

Graf 1 – otázka č. 3: Je ve třídě někdo, kdo tě nemá rád a dělá ti špatné věci?

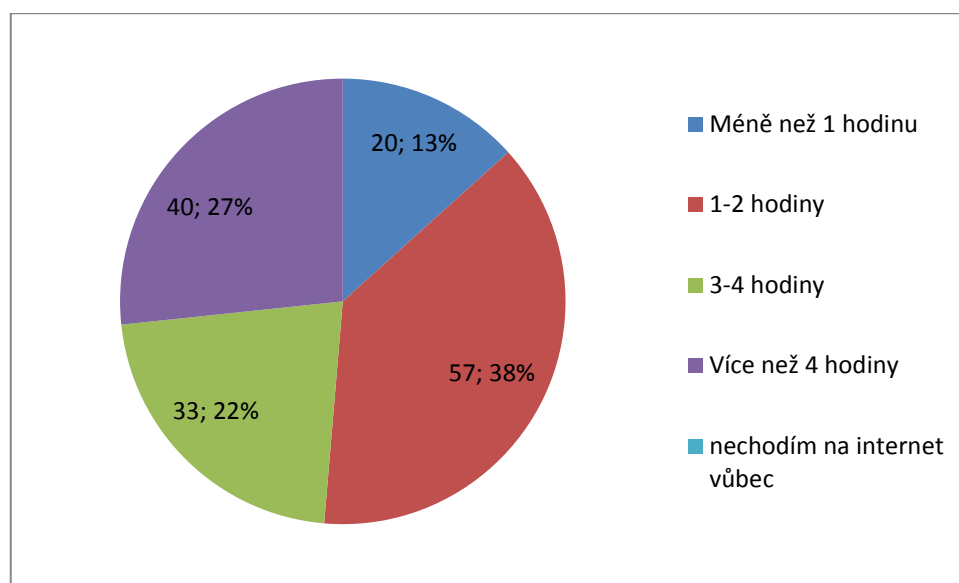

n = 150

Výše uvedený graf nám znázorňuje odpovědi na třetí otázku, která zní: Je ve třídě někdo, kdo tě nemá rád a dělá ti špatné věci? (např. zastrašování, nadávání, urážení, fyzické ubližování). Zde uvedla většina (71 %) respondentů odpověď, že nikdo takový není. Zbytek respondentů tuto negativní zkušenost má s jednou nebo více osobami.

Čtvrtá, pátá a šestá otázka se týkala náležitostí ohledně internetu samotného. Pouze dva respondenti ze 150 uvedli, že doma nemají počítač ani notebook s připojením k internetu.

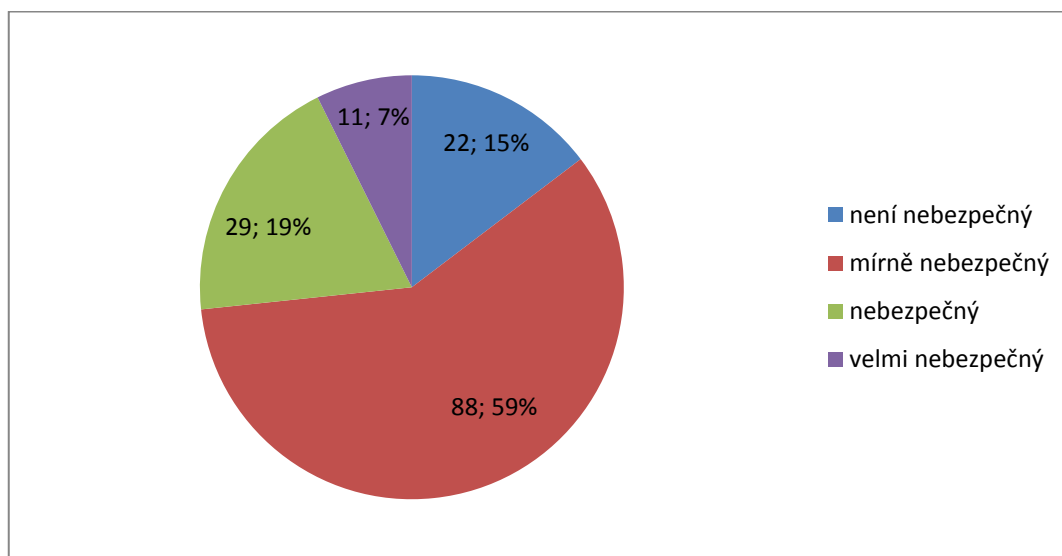
Graf 2 - otázka č. 5: Jaký je průměrný čas, který trávíš na internetu během jednoho dne?

n = 150

Z odpovědí vyplývá, že nejčastěji respondenti tráví na internetu 1-2 hodiny denně. Naopak druhou nejčastější odpovědí je více než 4 hodiny denně. Rozdíl v trávení času na internetu je také podle věku dotazovaných. V šestých ročnících častěji uvádějí čas pod hodinu denně nebo 1-2 hodiny denně. Zatímco v devátých ročnících více než třetina respondentů (38 %) uvedla, že na internetu tráví více než 4 hodiny denně. Díky tomu mají větší šanci se s kyberšikanou setkat nebo se stát její obětí.

Graf 3 - otázka č. 6: Zdá se ti být internet nebezpečný?

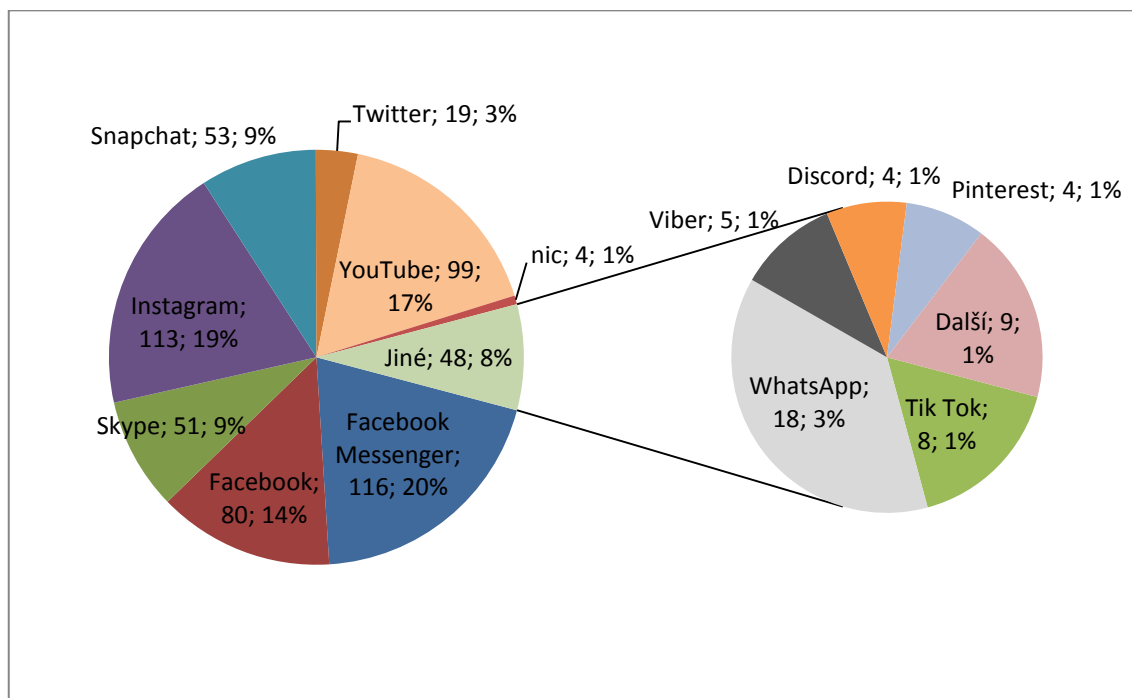

n = 150

Z tohoto grafu můžeme vyčíst, že se většině (59 %) respondentů zdá internet mírně nebezpečný. Co se týče zvláště devátého a šestého ročníku byla procenta téměř vyrovnaná v odpovědích „mírně nebezpečný“. V devátém ročníku také 7 respondentů uvedlo, že se jim zdá internetové prostředí velmi nebezpečné, zatímco v šestých třídách tuto odpověď nikdo nezvolil, ačkoliv respondentů byl větší počet. Nejspíše to koresponduje s tím, že tráví méně času na internetu a zatím se nesetkali s tolika negativními jevy. Zarážející je také mínění, že internet není vůbec nebezpečný, což uvedlo 15 % respondentů s převahou ze starších ročníků, u kterých bychom si mohli myslet, že jsou více poučení o nástrahách číhajících v internetovém prostředí.

Dalšími otázkami jsem zjišťovala, na jakých sociálních sítích mají respondenti vytvořený svůj profil a jak často tyto stránky navštěvují.

Graf 4 - otázka č. 7: Na jakých sociálních sítích máš vytvořený profil?

n = 150

V sedmé otázce měli respondenti možnost volit více odpovědí. Nejčastěji navštěvovanou sociální sítí je Facebook Messenger (20 %), na druhém místě Instagram (19 %) a dále YouTube (17 %). Žádnou sociální síť nemají 4 respondenti, kteří zároveň na internetu tráví nejméně času a to méně jak 1 hodinu denně. V bodě, kdy mohli dopsat své další vlastní sociální sítě, byl nejzmiňovanější WhatsApp. Respondenti, kteří uvedli, že si žádný profil nevytvořili nebo ti, co si nechtěli vytvořit profil na určitých stránkách či sociálních sítích nejčastěji uvádějí, že nechtějí, aby lidé znali jejich osobní údaje, druhou nejčastější odpovědí bylo, že chodí na internet velmi málo.

Následující otázka se již týkala četnosti navštěvování určitých stránek či sociálních sítí, kde byly použity intervalové škály otázek (vůbec – výjimečně – 1-2x denně – vícekrát denně – mám ji zapnutou stále).

Tabulka 2 - otázka č. 8: Jak často navštěvuješ během dne následující stránky?

n = 150	vůbec	výjimečně	1-2 denně	vícekrát denně	mám ji zapnutou stále
Diskuse	111	27	7	5	5
E-mail	40	84	22	4	5
Facebook messenger	29	20	28	49	28
Facebook.com	75	40	16	17	6
Snapchat	101	15	21	13	5
YouTube	7	12	33	69	34
Twitter	133	10	3	4	4
Online-hry	57	43	14	27	12
Instagram	38	14	15	55	34

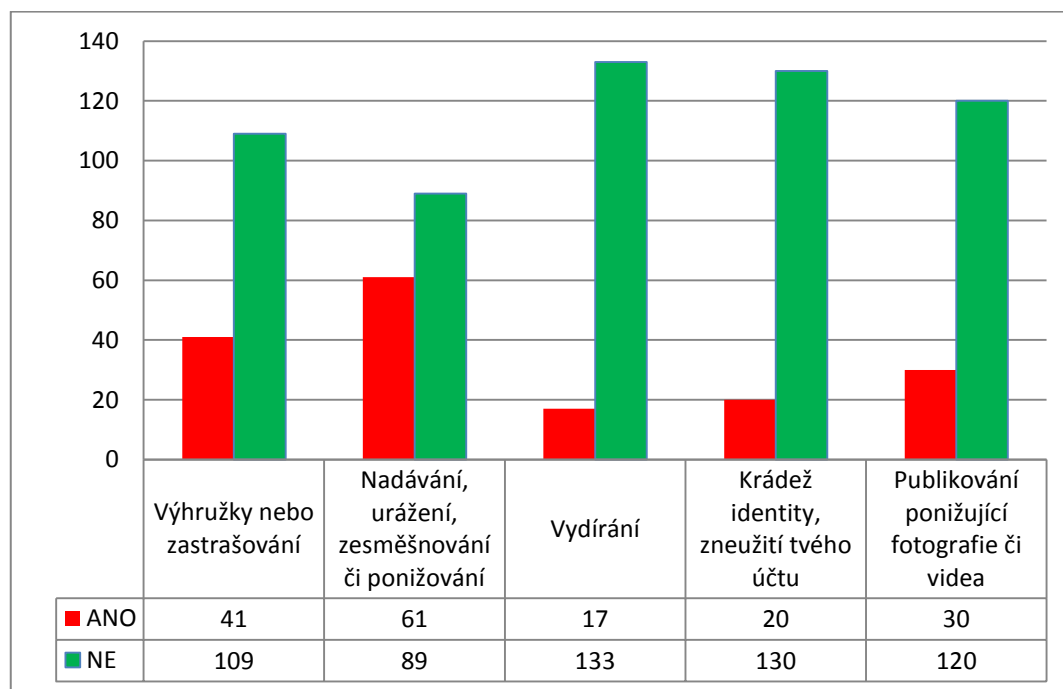
Výsledná tabulka nám ukazuje návštěvnost různých stránek. Z minulé otázky jsme zjistili, že nejvíce profilů mají respondenti založeni na sociálních sítích jako je Facebook Messenger, Instagram a YouTube. Zde se můžeme přesvědčit, že jsou tyto stránky také nejvíce navštěvovány během dne. Nicméně se zde pořadí těchto tří sociálních sítí liší. Vzhledem k návštěvnosti je na prvním místě YouTube s počtem 103 respondentů, dále Instagram s počtem 89 a jako třetí Facebook Messenger s počtem 77 respondentů, pokud navštěvují stránky vícekrát denně nebo je mají zapnuté stále. Mezi nejméně navštěvované stránky patří různé diskuse, Twitter a Snapchat.

Další tři otázky (č. 10, č. 11, č. 12) se zabíraly skutečností, proč si respondenti přidávají na sociální síť „přátele“, zda se na sociálních sítích přátelí s někým, koho neznají a zda takovému člověku svěřují své osobní problémy. 57 (38 %) dotazujících uvádí, že se na internetu přátelí s někým, koho nikdy neviděli. Většina těchto respondentů zároveň uvedla, že internet pro ně je mírně nebezpečný nebo není nebezpečný vůbec. Tito respondenti nejsou nejspíše vůbec informováni o rizicích internetu a jeho používání. 84 % všech tázaných odpovědělo, že se nesvěřují se svými problémy lidem, které neznají, 13 % se svěří pouze někdy a 3 % uvedli, že se se svými problémy svěřují i cizím lidem.

Následující otázka (č. 13) se již týkala kyberšikany, se kterou se respondenti osobně setkali na internetu. S ní se pojí otázka č. 14, která zjišťuje v jakém prostředí se s kyberšikanou setkali. Což bylo nejčastěji mezi spolužáky, kteří mezi sebou vědí a sdílí mnoho osobních informací.

Graf 5- otázka č. 13: Setkal/a jsi se někdy osobně s nějakým projevem kyberšikany?

n = 150

V roli přihlížejících se nejčastěji setkávají s nadáváním, urážení, zesměšňováním či ponižováním druhých na internetu. Druhým nejčastějším jevem jsou výhrůžky a zastrašování. S tímto projevem kyberšikany se nejvíce setkávají mezi svými spolužáky, což uvedlo 37 % respondentů a mezi cizími lidmi na sociálních sítích (31 % hlasů). Do kolony „jiné“ byly často zařazeny online hry. Nejméně se setkávají s vydíráním a krádeží identity a zneužívání jejich účtu.

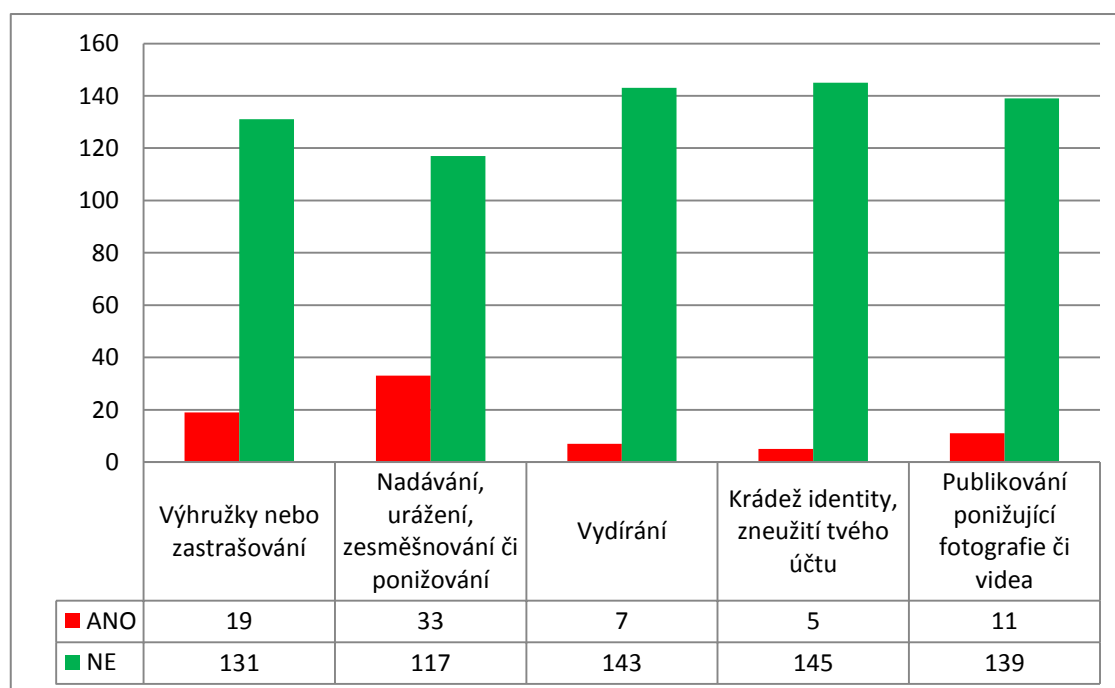
Projevy kyberšikany nás mohou zasahovat mnoha formami, tuto problematiku řeší otázka č. 15, respondenty nejvíce zasáhla prostřednictvím sociálních sítí (Facebook, Instagram, atd.), kde také tráví nejvíce času.

V otázce č. 16 jsme zjišťovali, zda respondenti s někým problémem kyberšikany řešili, pouze 19 % respondentů uvedlo, že ano.

Sedmnáctá otázka navazovala a zjišťovala, s kým problémem kyberšikany řešili. Respondenti řešili tuto problematiku nejvíce se svými nejbližšími a tedy se svými rodiči, poté následovali učitelé a díky hraní online her často šikanu řešili přímo

s administrátorem určitých webových stránek a her. Do kolonky „jiné“ také uváděli, že problém řešili s kamarády nebo přímo zmiňují konkrétní centrum primární prevence. Následná otázka (č. 18) poukazuje na to, z jakého důvodu respondent problém kyberšikany s nikým neřešil, pokud se s tímto problémem setkal. Na tuto otázku respondenti velmi málo odpovídali. Pokud se vyjádřili, nejfrekventovanější odpovědí bylo, že tuto situaci nepokládali za důležitou nebo tento problém chtěli vyřešit sami.

Graf 6 - otázka č. 19: Použil/a jsi někdy i TY některý z následujících prvků?

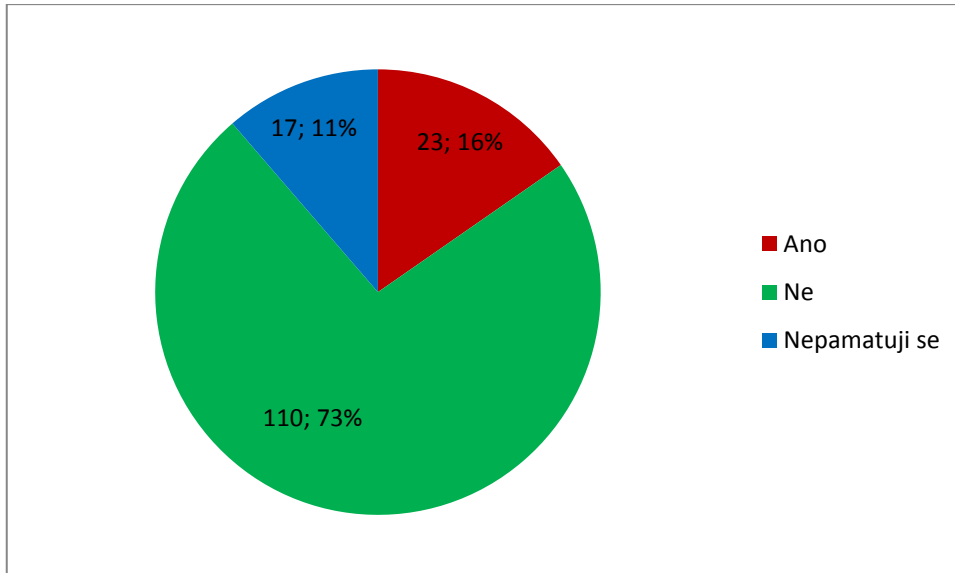
n = 150

Otázkou č. 19 zjišťujeme, zda se některý z dotazovaných sám vložil do role agresora na internetu. Z dotazníku vyplývá, že z celkového počtu 150 respondentů se 37 zapojilo do kyberšikanování druhých minimálně jedním zvoleným prvkem. V roli agresora použili respondenti nejčastěji nadávání, urážení, zesměšňování či ponižování, poté výhrůžky nebo zastrašování. Nejméně respondenti v roli agresorů použili krádež identity, zneužívání účtu a vydírání po internetu.

Otázka č. 20 souvisí s předchozí otázkou a navazuje na ni. Pokud se některý respondent vložil do role agresora, zjišťujeme, jaké měl k takovému jednání důvody. Nejčastější odpovědí (23 respondentů) bylo, že tyto prvky šikany použili pro legraci, s touto odpovědí nejspíše souvisí i odpověď méně zmiňovaná (10 respondentů), kde si účastníci

neuvědomovali, že toto jednání může být trestné. Následujícím nejčastějším důvodem byla pomsta, která je prostřednictvím internetu velmi snadná.

Graf 7 - otázka č. 21: Sdělil/a jsi někdy cizí osobě prostřednictvím internetu své osobní údaje?

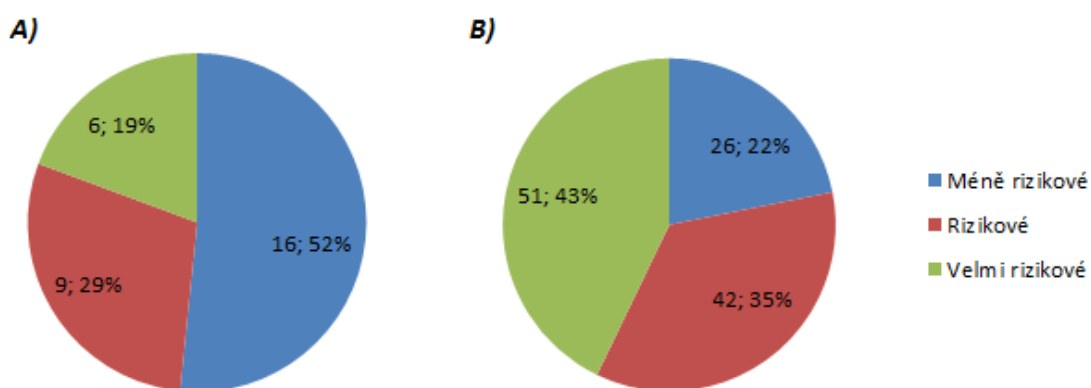

n = 150

Téměř tři čtvrtiny respondentů nezveřejňují své osobní údaje cizí osobě na internetu (např. telefonní číslo, adresa bydliště atd.). Na druhou stranu se 16 % respondentů vystavuje většímu riziku nebezpečí na internetu, protože své údaje cizím osobám zveřejňují a může tak dojít ke zneužití těchto informací. Zbýlých 11 % uvedlo, že si nepamatují, zda své údaje svěřili někomu cizímu.

Otázka č. 22 se pojí s nebezpečím kybergroomingu. Otázkou zjišťujeme, zda se respondenti sešli někdy s někým, koho poznali na internetu. Celkem 31 ze 150 respondentů uvedlo, že ano. K této otázce se úzce vztahuje otázka č. 22, kdy se ptáme, po jaké době se tyto respondenti sešli s danou osobou. Nejvyskytovanější odpovědí bylo do 1-2 týdnů s počtem 14 ze 31 respondentů, na druhém místě je odpověď do půl roku s počtem 7 respondentů.

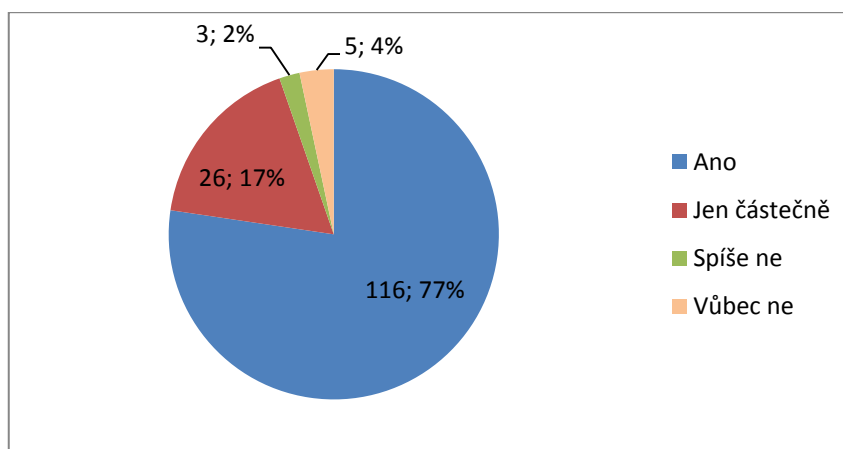
Graf 8- Vnímání bezpečnosti internetu v souvislosti s osobním setkáním s neznámým člověkem

n = 150

Otázka č. 24 se zajímá o to, zda respondent považuje setkání s neznámými lidmi, se kterými se seznámil na internetu, za rizikové. Do této otázky byly zahrnuty výsledky z otázky předchozí. V Grafu 8 A) vidíme výsledky respondentů, kteří se již sešli s osobou, kterou poznali na internetu. Více jak polovina z nich si myslí, že seznámení s těmito lidmi je málo rizikové a pouze 19 % respondentů uvádí tuto situaci za velmi rizikovou. Do Grafu 8 B) byli zahrnuti respondenti, kteří se s žádnou cizí osobou, kterou poznali na internetu, nesešli. Jejich povědomí o nebezpečnosti vyplývá z grafu, kde 43 % dotazovaných uvádí tuto situaci pro ně jako velmi rizikovou, poté jako rizikovou s 35 % hlasů.

Graf 9 - otázka č. 25: Věděl/a jsi před vyplněním tohoto dotazníku, co je to kyberšikana?

n = 150

Z grafu vyplývá, že pouze 6 % dotazovaných před vyplněním dotazníku nemělo ponětí o tom, co kyberšikana je. Zbýlých 94 % respondentů již nějaké ponětí o kyberšikaně mělo, z jakých zdrojů zjišťujeme pomocí závěrečné otázky, kde bylo na výběr a možnost zaškrtnout několik odpovědí. Pozitivní zprávou je, že se tento problém na základních školách řeší a s žáky se diskutuje o problematice šikany a kyberšikany, jelikož respondenti se nejvíce s pojmem kyberšikana setkali v samotné výuce. Druhým zdrojem byla nejčastěji uváděna média (TV, rádio, internet), a dále školní přednášky (besídky), kde je poskytována preventivní činnost.

3.5 Porovnání výzkumů

V této kapitole bude porovnán již jednou zmiňovaný výzkum a prezentovány některé výsledky z práce Mgr. Miroslavy Čočkové – Kyberšikana na 2. stupni ZŠ, která byla napsána na Masarykově univerzitě v Brně roce 2012. Jedním z důvodů napsání autorčiny práce, byla její vlastní zkušenost s kyberšikanou, ze základní školy, kde sama pracovala jako pedagog a metodik prevence. Budou zde představeny důležité body výzkumu, jejich shody, neshody mezi lety 2012 až 2019, kdy byly tyto výzkumy prováděny.

V každé sociální skupině nalezneme různé vztahy. V práci Čočkové (2012) uvedlo nesympatie od ostatních spolužáků ze třídy 37 % dotazovaných, z našeho výzkumu vyplývá nesympatie k dotazovanému 29 %.

Avšak důležitější informace získáváme z otázky: Jaký je průměrný čas, který trávíš na internetu během jednoho dne? Je velmi důležité znát vývoj médií a komunikačních technologií, jelikož v roce 2012 uvedlo 5 % dotazovaných, že na internet nechodí vůbec, v roce 2019 se již s touto situací nesetkáme, další protiklad můžeme uvést, že v roce 2012 pouze 9 % dotazovaných vyplnilo, že na internetu tráví více jak 4 hodiny denně, v dnešní době je to už čtvrtina dotazovaných a tak mají mnohem větší šance, že se jich problematika kyberšikany může také dotknout. Rozvoj komunikačních technologií si můžeme ověřit na stránkách Českého statistického úřadu.

Další otázkou bylo zjišťováno, na jakých sociálních sítích má dotazovaný vytvořený profil, v práci Čočkové (2012) jsou uváděny sociální sítě, jako jsou stránky Lide.cz, Libimseti.cz nebo ICQ, které do dnešní doby zanikly, proto zde můžeme porovnat např. profily v síti Skype nebo Facebook.com. Opět zde mezi lety můžeme vidět značné rozdíly některých sítí, v roce 2012 mělo vytvořený profil na sociální síti Facebook.com 87 % respondentů, v roce 2019 je to pouze 14 %, velký úpadek je zaznamenán i v peer-to-peer programu Skype, který do dnešní doby klesnul z 59 % na 9 % vytvořených profilů dotazovaných. Také nalezneme respondenty, kteří si nevytvořili profil na žádných sociálních sítích, těch bylo ve výzkumu Čočkové celých 14 %, oproti dnešnímu jednomu procentu. Nejčastější důvody však obě dvě skupiny uvádějí stejné a těmi jsou argumenty, že nechtějí, aby jiní lidé znali jejich osobní údaje, nebo to, že na internet chodí velmi málo.

Dále bylo zjišťováno, jak často během dne navštěvují respondenti určité sociální sítě. Nejpoužívanější byl e-mail, facebook.com a online hry, dnes je to ve velké míře internetový server YouTube, kde tzv. youtubeři jsou pro současné děti velkým fenoménem a často i značným vzorem.

Velmi shodné výsledky vyplynuly z otázky: „Svěřuješ se na internetu se svými problémy lidem, které neznáš?“ Výsledky z obou výzkumů jsou v podstatě totožné. Odpověď „ano“ zvolilo u obou výzkumů 3 % respondentů, rovněž tak možnost „někdy“ zvolilo 13 % respondentů. Odpověď „ne“ byla zodpovězena 84 %, v práci Čočkové (2012) 83 % respondentů, kde se jedno procento distancovalo od odpovědi na tuto otázku.

Další otázkou a jejími výsledky můžeme vidět posun a vliv sociálních sítí mezi lety 2012 a 2019. Otázka byla mířena na ty respondenty, které již kyberšikana nějakým způsobem zasáhla: „Jakou formou tě kyberšikana zasáhla?“ V roce 2012 zvolili

odpověď „prostřednictvím sociálních sítí“ pouze 4 % dotazovaných, v současnosti se toto číslo vyšplhalo na 21 %.

Z následujících otázek, jako např. „Řešil/a jsi problém kyberšikany s někým? S kým jsi ho řešil/a?“ vycházejí velmi podobné odpovědi. Pouze v dnešní době mají děti nejspíše menší důvěru nebo ne tak dobrý vztah k učitelům. V dotazníku z roku 2012 uvedla prakticky polovina respondentů, že tento problém řešila s učitelem, zatímco nyní tuto odpověď zvolilo pouze 7 % respondentů.

Dále respondenti používají ve stejné míře nadávání, urážení, zesměšňování či ponižování a také výhrůžky a zastrašování. Jsou to jedny z nejjednodušších projevů kyberšikany pro agresory.

V současnosti, i když se častěji a více v médiích a ve školách mluví o rizicích seznámení se a scházení se s cizími lidmi z internetu či sociálních sítí. Procenta dětí, které tyto schůzky učiní, se nesnižují, spíše naopak (2012 – 18 % dotazovaných, zatímco v roce 2019 – 21 %). Nepochybně by chtělo více upozorňovat děti na rizika, která se pojí se schůzkami s cizími lidmi.

Předposlední otázka výzkumů se zabývala povědomím respondentů o kyberšikaně, před vyplněním dotazníku. V roce 2012 odpověď „ano“ zvolilo 39 % dětí, odpověď „vůbec“ 11 % dětí, dnes mají o kyberšikaně větší povědomí, odpověď „ano“ byla zvolena 77 % dětí a nevědomost této problematiky klesla na 4 % dotazovaných. Avšak je dobré toto téma neustále opakovat a upozorňovat na rizika, která se týkají používání sociálních sítí a internetu celkově, jelikož se stále najde hodně dětí, které si neuvědomují rizika těchto seznámení.

Poslední otázka se věnuje tomu, kde se respondent setkal s pojmem kyberšikana. Odpovědi ukazují na to, že primární prevence ve škole je velmi důležitá, protože tuto možnost zvolilo nejvíce respondentů za obě dvě období výzkumů.

Povědomí dětí a znalost o kyberšikaně na druhém stupni základních škol je mnohem vyšší, než v roce 2012, ale dále se ve velké míře vystavují nebezpečí a vzhledem k většímu rozkvětu a vzniku dalších sociálních sítí a delšímu času pohybu na internetu, který se stal součástí každodenního života, je větší pravděpodobnost, že se stanou obětí kyberšikany.

Pro zajímavost je dobré také zmínit výzkum od některých odborníků, kteří se zabývají rizikovými jevy a chováním dětí v internetovém prostředí. Například v příručce Bezpečně na internetu od Burdové a Traxlera (2014, s. 9) jsou prezentována některá data z výzkumu z roku 2014, který provedla Univerzita palackého v Olomouci. Z dat výzkumu vychází ku příkladu, že:

- *s problematikou kyberšikany se setkala 50,90 % dětí*
- *nejčastějším problémem je průnik na účet a to v 34,80 %*
- *s verbálními útoky se setkala 34,33 % dětí*
- *13,70 % se setkala s ponižováním, ztrapňováním a šířením fotografie*
- *17,84 % se setkala s vyhrožováním a zastrašováním*
- *11,82 % se setkala s krádeží virtuální identity*
- *většina dětí se svěří svému rodiči. Na druhém místě pak učitelé*
- *54,30 % dětí komunikuje na internetu s neznámými lidmi*
- *40,22 % dětí by bylo ochotno jít na osobní schůzku s „kamarádem“ z internetu*
- *54,91 % dětí skutečně na tuto schůzku dorazilo*

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila čtenáři přiblížit a poukázat na aktuální problematiku kybernetické šikany, která je velmi živým a frekventovaným tématem dnešní doby a se kterou se stále více setkáváme nejen v médiích, ale i v našich domovech či rodinách.

První kapitola práce byla zaměřena na tradiční šikanu, která patří mezi fyzické i psychické týrání. S tímto negativním jevem se nemusíme setkat pouze ve školách, stejně jako s kyberšikanou. V této kapitole byly také vyzdvihnuty i důležité osoby, které se šikanou začaly zabývat. Také zde byla představena různá pojetí šikany, její stadia a projevy. Rovněž bylo poukázáno na pojem škádlení, který může být zaměňován se šikanou.

Ve druhé kapitole bylo prezentováno hlavní téma diplomové práce, kterým byla kyberšikana. Ta byla porovnána s tradiční šikanou. Poté bylo poukázáno na prostředky, agresory, oběti a publikum. Představeny byly i různé její formy a způsoby, jako je např. kybergrooming, kyberstalking, Happy Slapping a další. Velmi důležité bylo téma prevence, které se týkalo prevence jak v rámci rodiny dětí, tak ve školním prostředí, kde by také neměla být opomenuta mediální nebo etická výchova. Také bylo v práci důležité upozornit na právní rámec kyberšikany, protože určitá jednání mohou naplňovat skutkovou podstatu trestních činů.

Třetí kapitola se týkala výzkumu, který byl proveden na třech základních školách v 6. a 9. třídách. Výzkum byl proveden pomocí dotazníkové metody. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaké zkušenosti s kyberšikanou a jaké povědomí o kyberšikaně mají žáci na druhém stupni základních škol.

Dílčí cíle zjišťovaly, jak velký čas a kde žáci tráví na internetu. Nejvíce žáci tráví 1-2 hodiny denně na internetu, ale našlo se i velké procento dětí (27 %), které působí denně na internetu i více než 4 hodiny. Velký rozdíl času na internetu byl i díky věku dotazovaných. Z výzkumu vyšlo, že mladší (6. ročník) děti jsou na internetu mnohem méně času, než děti starší (9. ročník). Nejvíce se zdržují na sociálních sítích, jako je Facebook Messenger, Instagram a YouTube.

Druhým dílčím cílem bylo zjišťování, proč agresori kyberšikanují. Dotazovaní, kteří se alespoň jednou ocitli v roli kyberagresora, v převážném množství uvedli odpověď „z legrace“.

Následujícím dílčím cílem bylo zjistit, zda se respondenti setkali s pojmem kyberšikana, před vyplněním dotazníku. Odpověď „ano“ nebo „částečně“ vyplnilo celkem 94 % dotazovaných, což bylo 142 ze 150 dětí. To, jak se pojem kyberšikana dostala do povědomí dětí a v jaké míře, byla velmi pozitivní zpráva.

Diplomová práce také porovnávala své výsledky s prací z předchozích let, kde můžeme pozorovat, jak pozitivní zprávy, jako je větší povědomí o kyberšikaně, tak výsledky znepokojující, kde se stále najde velké množství dětí, které se vystavují obrovským rizikům spojených s internetovou kriminalitou. Proto by bylo dobré děti s tímto nechvalným fenoménem neustále seznamovat a nebát se poukázat na důsledky a dopady a to i ty drastické, které s sebou kyberšikana přináší.

Seznam použité literatury

BURDOVÁ, Eva a Jan TRAXLER. Bezpečně na internetu. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014. ISBN 978-80-904864-9-2.

ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

ČOČKOVÁ, Miroslava. Kyberšikana na 2.stupni ZŠ [online]. Brno [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/g5k28/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Iva Žaloudíková Ph.D.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KAVALÍR, Aleš, ed. Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.

KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. Bezpečnost v online prostředí. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. ISBN 978-80260-9543-9.

KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování: [cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-x.

KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOPECKÝ, Kamil. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4861-9.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. Děti a online rizika: sborník studií. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012. ISBN 978-80-904920-2-8.

MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.

ROGERS, Vanessa. Cyberbullying: activities to help children and teens to stay safe in a texting, twittering, social networking world. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2010. ISBN 978-1-84905-105-7.

ŘÍČAN, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9.

SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SZOTKOWSKI, René a Kamil KOPECKÝ. Kyberšikana a další druhy online agrese zaměřené na učitele. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5334-7.

ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4227-3.

VÁGNEROVÁ, Kateřina. Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

VAŠUTOVÁ, Maria. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

Elektronické zdroje

ČSU: Informační společnost v číslech - 2018. *Český statistický úřad* [online]. ©2018, 27.03.2018 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/61601892/061004-18_B.pdf/7095613a-8000-40d8-a8f9-a00a0369a442?version=1.0

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Metodické dokumenty. *MŠMT* [online]. ©2016 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38988/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Metodické dokumenty. *MŠMT* [online]. ©2017, [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Nebudobet.cz: Listina dětských práv. Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií, z.s. [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=pomoc&page=listina>

Policie České republiky: Preventivní informace. *Policie ČR* [online]. ©2019 [cit. 2019-5-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>

Projekt E-bezpečí: Co je flaming. E-bezpečí.cz [online]. ©2008 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/38-35>

Projekt E-bezpečí: Fakebook. E-bezpečí.cz [online]. Olomouc, ©2008-2018 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/fakebook/online/>

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. [online]. ©2016 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/>

Seznam grafů

Graf 1 – otázka č. 3: Je ve třídě někdo, kdo tě nemá rád a dělá ti špatné věci?	36
Graf 2 - otázka č. 5: Jaký je průměrný čas, který trávíš na internetu během jednoho dne?	37
Graf 3 - otázka č. 6: Zdá se ti být internet nebezpečný?	38
Graf 4 - otázka č. 7: Na jakých sociálních sítích máš vytvořený profil?	39
Graf 5- otázka č. 13: Setkal/a jsi se někdy osobně s nějakým projevem kyberšikany?	41
Graf 6 - otázka č. 19: Použil/a jsi někdy i TY některý z následujících prvků?	42
Graf 7 - otázka č. 21: Sdělil/a jsi někdy cizí osobě prostřednictvím internetu své osobní údaje?	43
Graf 8- Vnímání bezpečnosti internetu v souvislosti s osobním setkáním s neznámým člověkem	44
Graf 9 - otázka č. 25: Věděl/a jsi před vyplněním tohoto dotazníku, co je to kyberšikana?	45

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Rozdíly mezi šikanováním a škádlením	18
Tabulka 2 - otázka č. 8: Jak často navštěvuješ během dne následující stránky?	40

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník, kyberšikana

Příloha č. 1

KYBERŠIKANA

Dobrý den,

Cílem tohoto anonymního dotazníku je zjistit, zda žáci na 2. stupni ZŠ mají ponětí o problému zvaném kyberšikana nebo i vlastní zkušenosti s kyberšikanou.

Věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

Za Vaši spolupráci děkuje Aneta Nekovaříková, studentka PdF UHK.

1. Jaké je tvé pohlaví?

- dívka
- chlapec

2. Jaký ročník navštěvuješ?

- 6. třída
- 9. Třída

3. Je ve třídě někdo, kdo tě nemá rád a dělá ti špatné věci? (např. zastrašování, nadávání, urážení, fyzické ubližování)

- ne, nikdo takový není
- Ano, 1-2 osoby
- Ano, více než 2 osoby
- Nikdo mne nemá rád

4. Máte doma počítač / notebook s připojením k internetu?

- Ano
- Ne

5. Jaký je průměrný čas, který trávíš na internetu během jednoho dne?

- Méně než 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- Více než 4 hodiny
- nechodím na internet vůbec

6. Zdá se ti být internet nebezpečný?

- není nebezpečný
- mírně nebezpečný
- nebezpečný
- velmi nebezpečný

7. Na jakých sociálních sítích máš vytvořený svůj profil?

- Facebook messenger
- Facebook
- Skype
- Instagram
- Snapchat
- Twitter
- YouTube
- Jiné: _____

8. Jak často navštěvuješ během dne následující stránky?

	Vůbec	Výjimečně	1-2x denně	více krát denně	mám zapnutou stále
Diskuse	☐	☐	☐	☐	☐
E-mail		☐	☐	☐	☐
☐					
FB Messenger	☐	☐	☐	☐	☐
Facebook.com	☐		☐	☐	☐
Snapchat	☐	☐	☐	☐	☐
YouTube	☐	☐	☐	☐	☐
Twitter	☐	☐	☐	☐	☐
Online-hry	☐	☐	☐	☐	☐
Instagram	☐	☐	☐	☐	☐

9. Pokud sis žádný profil nevytvořil/a, tak z důvodu:

- na internet chodím velmi málo
- nechci ztrácet čas „vykecáváním“ a vysedáváním na internetu
- nechci, aby lidé znali mé osobní údaje
- Jiné: _____

10. Přátelíte se na internetu s někým, koho jste nikdy neviděli?

- ano
- ne

11. Přátele na sociálních sítích si přidávám, protože:

- jsou to mí přátelé
- je znám z vidění
- chci mít větší počet přátel v seznamu
- přátele si nepřidávám
- Jiné: _____

12. Svěřuješ se na internetu se svými problémy lidem, které neznáš?

- ano
- ne
- někdy

13. Setkal/a jsi se někdy OSOBNĚ s nějakým projevem kyberšikany?

Výhrůžky nebo zastrašování ANO - NE

Nadávání, urážení, zesměšňování či ponižování ANO - NE

Vydírání ANO - NE

Krádež identity, zneužití tvého účtu ANO - NE

Publikování ponižující fotografie, videa či zvukového záznamu ANO – NE

14. Jestli jsi odpověděl/a na předchozí otázku alespoň jednou ANO, napiš, kde jsi se s kyberšikanou setkal/a?

- Mezi svými spolužáky
- Mezi kamarády v kroužku / teamu
- Mezi kamarády v jiném prostředí
- Mezi cizími lidmi na sociálních sítích
- Jiné: _____

15. Jakou formou tě kyberšikana zasáhla?

- Nezasáhla mne zatím vůbec
- Prostřednictvím SMS
- Prostřednictvím MMS
- Prostřednictvím sociálních sítí (facebook, instagram, atd.)
- Prostřednictvím e-mailu
- Jiné: _____

16. Řešil/a jsi problém kyberšikany s někým? *

- Ano
- Ne

17. Pokud jsi řešil/a problémy kyberšikany, napiš s kým jsi ho řešil?

- NEŘEŠIL/A
- s učiteli
- s rodiči
- s policií
- s linkou bezpečí
- s administrátorem webových stránek
- s pedagogicko-psychologickou poradnou
- Jiné: _____

18. Z jakého důvodu jsi problém kyberšikany s nikým neřešil/a? (Pokud jsi řešil/a, neodpovídej)

- Chtěl/a jsem to vyřešit sám/ sama
- bál/a jsem se o tom někomu říct, aby se to nezhoršovalo
- styděla jsem se o tom s někým mluvit
- nepokládal/a jsem to za důležité
- nechtěla jsem si připustit, že by se kyberšikana mohla týkat i mne
- Jiné: _____

19. Použil/a jsi někdy i TY některý z následujících prvků?

Výhrůžky nebo zesměšňování ANO - NE

Nadávání, urážení, zesměšňování či ponižování ANO - NE

Vydírání ANO - NE

Krádež identity, zneužití cizího účtu ANO - NE

Zveřejňování ponižující fotografie, videa ANO – NE

20. Pokud jsi odpověděl/a na předchozí otázku alespoň jednou ANO, napiš, proč jsi to udělal/a

- pro legraci
- z pomsty
- přidal/a jsem se k ostatním, nechtěl/a jsem vyčnívat
- chtěl/a jsem ohromit kamaráda/ kamarádku
- chtěl/a jsem se cítit alespoň chvíli mocnější
- neuvědomil/a jsem si, že je to trestné
- Jiné: _____

21. Sdělil/a jsi někdy cizí osobě prostřednictvím internetu své osobní údaje? (např. jméno, příjmení, telefonní číslo, adresa bydliště, adresa školy..)

- Ano
- Ne
- Nepamatuji se

22. Sešel/sešla jsi se někdy s někým, koho jsi poznal/a na internetu?

- Ano
- Ne

23. Po jak dlouhé době jsi se s danou osobou sešel/ sešla?

- do 1-2 týdnů
- do 1 měsíce
- do půl roku
- do roku
- po delší době
- nesešel/ nesešla jsem se

24. Považuješ setkání s neznámými lidmi, se kterými ses seznámil/a na internetu, za rizikové?

- Méně rizikové
- Rizikové
- Velmi rizikové

25. Věděl/a jsi před vyplněním tohoto dotazníku, co je to kyberšikana? *

- Ano
- Jen částečně
- Spíše ne
- Vůbec ne

26. Kde ses s pojmem KYBERŠIKANA setkal/a před tím? *

- ve výuce
- na přednášce (besídce)
- z médií (TV, rádio, internet)
- od kamarádů
- od rodičů
- nepamatuju si
- ještě jsem se s ním nesešel/a